

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
DÖVLƏT STATİSTİKA KOMİTƏSİ**

**VAHİD İNTEQRƏDİLMİŞ METAMƏLUMATLARIN (SİMS 2.0)
VƏ ONUN ƏSASINI TƏŞKİL EDƏN
KEYFİYYƏT MƏRUZƏLƏRİNİN (ESQRS 2.0) VƏ METAMƏLUMATLARIN
(ESMS 2.0) STRUKTURU**

Bakı - 2016

Azərbaycan Respublikası Dövlət
Statistika Komitəsinin 2016-cı il
24 iyun tarixli 08/07s nömrəli
sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir.

**Vahid inteqrəedilmiş metaməlumatların (SİMS 2.0)
və onun əsasını təşkil edən
keyfiyyət məruzələrinin (ESQRS 2.0) və metaməlumatların
(ESMS 2.0) strukturu**

Bakı - 2016

Giriş

İnformasiya və kommunikasiya texnologiyalarının (İKT) yüksək sürətlə inkişaf etdiyi və məlumat mübadiləsinin global xarakter aldığı hazırkı dövrdə istifadəçilər əldə etdiyi məlumatların dəqiqliyinə, müqayisəliliyinə və anlaşılana olmasına böyük əhəmiyyət verirlər. Qloballaşma meyillərinin get-gedə dərinləşdiyi bir vaxtda statistik məlumat istifadəçiləri sosial-iqtisadi hadisələr haqqında daha dolğun məlumat almaq üçün məlumatların vahid metodologiya əsasında toplanmasında, qruplaşdırılmasında, yayılmasında və bu proseslərin hansı ardıcılıqla və hansı metodlarla aparıldığını öyrənməkdə maraqlıdırlar. Statistika sisteminin qarşısında duran bu tələbləri nəzərə alaraq, dünyada statistika ilə məşğul olan təşkilatlar interaktiv istifadə olunan metaməlumatların yaradılması ideyasını irəli sürmüşdürlər. Metaməlumat dedikdə məlumat haqqında məlumat başa düşülür, yəni metaməlumat istehsal olunmuş statistik məhsulun ilkin məlumatlarının toplanmasından yekun statistik məhsulun yayılmasına qədər olan dövrdə bütün proseslərin istifadəçiyə daha aydın şəkildə izah edilməsidir. Metaməlumatların tətbiq edilməsi son dövrlərdə artıq zərurətə çevrilmişdir ki, metaməlumatlara statistik məhsulun ayrılmaz tərkib hissəsi kimi baxılmalı, metaməlumatların növləri, standartları, strukturu və s. müəyyən edilməlidir. Bu məqsədlə hər bir milli statistika təşkilatının ölkənin milli xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq müasir texnologiyaya əsaslanan beynəlxalq metaməlumat standartlarından istifadəsi məqsədmüvafiq olardı. Bu sahə üzrə dünya təcrübəsində müxtəlif standartlardan istifadə edilir. Bu standartlara misal olaraq Dublin Core (İSO 15836), DDI, SDMX (İSO/TS 17369) və s. nümunə göstərmək olar.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi (bundan sonra Komitə) rəsmi statistik məlumatların istehsalı ilə məşğul olan orqan kimi istehsal etdiyi göstəricilərin istifadəçilər tərəfindən daha da anlaşılana olmasına böyük əhəmiyyət verir. Bu işə özlüyündə metaməlumatlar sisteminin qurulmasını zərurətə çevirmişdir. Bu məqsədlə 2010-cu ildən etibarən Komitədə metaməlumatlar sisteminin qurulmasına başlanılmışdır ki, sistemə həm statistik hesabat formalarına, həm də statistik göstəricilərə dair metaməlumatlar daxildir. Sistemin qurulmasında 2 beynəlxalq standartdan: DCMI (Dublin Core Metadata Initiative) və SDMX (Statistical Data and Metadata eXchange) standartlarından istifadə edilmişdir. Statistik göstəricilərə dair 1709 metaməlumatın 341-i SDMX, 1368-i isə DCMI strukturunda yazılmışdır. Eyni zamanda DCMI standartı əsasında statistik hesabatlarla dair 247 metaməlumat, həmçinin ESQRS (ESS Standard for Quality Reports Structure) standartı əsasında göstəricilərə dair keyfiyyət məruzələri də hazırlanmışdır.

İnternet mühitində informasiya resurslarının istifadə dairəsi baxımından “Dublin özəyi” (DCMI) (<http://dublincore.org/>) metaməlumatlar standartı dünyada ən çox yayılmış universal metaməlumatlar sistemi sayılır. Bu standart 2000-ci ildən etibarən tətbiq edilməyə başlanmış və əsasən iki versiyada təqdim olunur. Bunlardan birincisi qısa versiya olmaqla 15 elementdən, digəri isə genişləndirilmiş versiya olmaqla 18 elementdən ibarətdir. Hazırda Komitədə bu standartın qısa versiyasından istifadə olunur. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2012-ci il 4 sentyabr tarixli 189 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Dövlət orqanlarının internet informasiya ehtiyatlarının yaradılmasına və idarə edilməsinə dair Tələblər” bu prosesi daha da sürətləndirmişdir. Bu standart, statistik məlumatların istehsalçısının və istifadəçilərinin global informasiya şəbəkələrinin resurslarına cüzi məsrəflərlə daxil olmasını asanlaşdırır. “Dublin özəyi” metaməlumat standartı, metaməlumatlar kataloqunun yaradılması və mövcud məlumat mənbələrinin qeyd olunmasında da istifadə edilir.

Bundan başqa, həm statistik məlumatların, həm də metaməlumatların mübadiləsində beynəlxalq təcrübədə “Statistik məlumatlar və metaməlumatlar mübadiləsi” standartı (SDMX) üstünlük qazanmaqdadır. SDMX standartının yaradılması təşəbbüsü 2001-ci ildə bir neçə beynəlxalq təşkilat (BMT, Avrostat, BVF, İƏİT, Dünya Bankı və s.) tərəfindən irəli sürülmüşdür. 2008-ci ilin fevral ayında isə BMT-nin Statistika Komissiyası SDMX standartını hazırlamışdır. Bu standartda metaməlumatların təsviri və mübadiləsində olduqca səmərəli qəbul edilmiş XML (eXtensible Markup Language) formatından istifadə edilir. SDMX standartı əsasında yayılan

metaməlumatı istənilən ölkə öz metaməlumat sisteminə inteqrasiya edə bilər, eləcə də beynəlxalq təşkilatlar ölkə məlumatlarına vahid keçid imkanı qazanmış olurlar. Bu texniki standart milli statistika xidmətinin müxtəlif istehsalçıların məlumatlarını və metaməlumatlarını birləşdirir və onların beynəlxalq təşkilatların sistemlərinə maneəsiz daxil edilməsini təmin edir. SDMX standartının təşəbbüsünün ən əsas prinsipi onun şəffaflığı və bütün ölkələrin nümayəndələrinin bu işdə iştirakının mümkün olmasıdır. SDMX standartı Beynəlxalq Standartlaşdırma Təşkilatı tərəfindən İSO/TS 17369 nömrəsi ilə qeydiyyatla alınmışdır. Avropa Statistika Sistemi standartın tətbiq edilməsi məqsədilə vahid nümunə kimi metaməlumatlar üçün strukturlar hazırlamış və bütün ölkələrin milli statistika qurumlarına tövsiyə etmişdir.

İlk olaraq Avropa Statistika Sisteminin 2009-cu il 23 iyun tarixli, 2009/498 nömrəli tövsiyəsinə əsasən Avro-SDMX Metaməlumat Strukturu (ESMS) (<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/10186/6203776/ESMS-Structure-rev122014.xlsx/967ba715-b5cb-4f6e-9a7d-b205cc867d65>) hazırlanmışdır. 2010-cu ildə Avropa Statistika Sistemi Keyfiyyət Məruzəsinin Strukturunu (ESQRS) (<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/10186/6203776/ESQRS-Structure-rev-122014.xlsx/8a1b2d61-ebff-45ae-ad16-f191ffb00ec2>) tövsiyə etmişdir. Dövlət Statistika Komitəsi tərəfindən 2014-cü ildən başlayaraq bu struktur əsasında statistik məhsullara və proseslərə dair keyfiyyət məruzələri hazırlanmışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, hazırda bütün keyfiyyət məruzələri Avrostatın tövsiyə etdiyi "ESS Standard for Quality Reports (2009)"-un milli versiyası olan "Keyfiyyətin qiymətləndirilməsi üzrə məruzələrə dair standart və tövsiyələr" əsasında hazırlanır. Ümumilikdə 2013-2016-cı illər ərzində 76 statistik məhsul və proses üzrə keyfiyyət məruzəsi hazırlanaraq (onlardan 52-si XLS formatında) Komitənin rəsmi internet sahifəsində yerləşdirilmişdir. Bu standart ESMS-in strukturuna uyğun olaraq hazırlanmışdır üçün bir çox sahələrlə uyğunluqlar mövcuddur.

Avropa Statistika Sisteminin metaməlumatlarının strukturunu Komitədə tətbiq etmək məqsədilə Dövlət Statistika Komitəsinin 2013-cü il 16 yanvar tarixli 1/2 nömrəli kollegiya qərarına əsasən "Avro-SDMX Metaməlumatlar Strukturu üzrə məlumatların bazaya daxil edilməsinə dair metodoloji tövsiyələr" hazırlanmış, 2015-ci il 30 dekabr tarixli 26/3 nömrəli kollegiya qərarına əsasən tövsiyələr təkmilləşdirilmiş, daha sonra bu təkmilləşdirmə işi davam etdirilərək 2016-cı il 30 mart tarixli 4/1 nömrəli kollegiya qərarına əsasən isə Vahid inteqrəedilmiş metaməlumatlar strukturu (SİMS V2.0) və ESQRS V2.0 və ESMS V2.0 əsasında keyfiyyət məruzələrinin və metaməlumatların yeni strukturu hazırlanmışdır.

Vahid inteqrəedilmiş metaməlumatlar strukturu (SİMS) Avropa Statistika Sistemində keyfiyyət məruzələrinin və metaməlumatların hazırlanmasında istifadə olunan anlayışların dinamik və vahid siyahısıdır. Bu struktur Avropa Statistika Sistemində 2012-2013-cü illərdə bu sahədə çalışan müvafiq işçi qruplarının əməkdaşlığı nəticəsində işlənib hazırlanmış, yeni baxılmış 2-ci versiyası isə (SİMS V2.0) və onun əsasını təşkil edən ESMS 2.0 və ESQRS 2.0 Avropa Statistika Sistemi Komissiyası tərəfindən 2015-ci ilin noyabr ayında təsdiq edilmişdir.

SİMS metaməlumatların və keyfiyyət məruzələrinin hazırlanmasını asanlaşdırmaq və həmahəngləşdirmək, hər bir anlayışın və ya alt-anlayışın müxtəlif məqsədlər üçün (yəni metaməlumatların və keyfiyyət məruzələrinin istər istifadəçi yönümlü və ya istehsalçı yönümlü hazırlanması) bir dəfə yayılmasına və təkrar istifadəsinə imkan yaradan çərçivə kimi statistika orqanlarının hesabat yükünün azaldılması, həmçinin məruzələrin eyni məlumat bazasında saxlanması, nəzərdə tutularsa genişləndirilməsi, yeni anlayışların və ya alt-anlayışların əlavə edilməsi mümkünüyü üçün hazırlanmışdır.

Avro-SDMX Metaməlumatlar strukturunun ikinci versiyası (ESMS 2.0) 19 anlayış və 56 altanlayışdan, Avropa Statistika Sisteminin Keyfiyyət Məruzəsi Strukturunun standartının ikinci versiyası (ESQRS 2.0) 12 anlayış və 72 altanlayışdan ibarətdir. Vahid inteqrəedilmiş metaməlumatların strukturu (SİMS 2.0) isə özündə 19 anlayış, 80 altanlayış birləşdirir.

Vahid inteqrəedilmiş metaməlumatların strukturu (SİMS 2.0)

Madde	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
S.1	Əlaqə	CONTACT	Məlumat və metaməlumatların əldə edilməsi üçün fərdi və ya təşkilati əlaqə məlumatları.
S.1.1	Təşkilat	CONTACT_ORGANISATION	Təşkilatın tam adı.
S.1.2	Təşkilatın məsul struktur bölməsi	ORGANISATION_UNIT	Metaməlumatlar dəstinə məsul bölmənin adı (bölmənin nömrəsi də daxil edilə bilər).
S.1.3	Əlaqə üçün məsul şəxs	CONTACT_NAME	Məlumat və ya metaməlumatlara dair əlaqə saxlanılan məsul şəxsin adı.
S.1.4	Əlaqə üçün məsul şəxsin vəzifəsi	CONTACT_FUNCT	Əlaqə saxlanılan məsul şəxsin vəzifəsi, texniki məsuliyyət sahəsi (məs., "metodologiya", "məlumat bazasının idarə olunması" və ya "yayıma" sahələri).
S.1.5	Əlaqə üçün məsul şəxsin poçt ünvanı	CONTACT_MAIL	Məlumat və ya metaməlumatlar üçün əlaqə saxlanılan məsul şəxsin poçt ünvanı.
S.1.6	Əlaqə üçün məsul şəxsin e-poçtu	CONTACT_EMAIL	Məlumat və ya metaməlumatlar üçün əlaqə saxlanılan məsul şəxsin e-poçtu.
S.1.7	Əlaqə üçün məsul şəxsin telefon nömrəsi	CONTACT_PHONE	Məlumat və ya metaməlumatlar üçün əlaqə saxlanılan məsul şəxsin telefon nömrəsi.
S.1.8	Əlaqə üçün məsul şəxsin faks nömrəsi	CONTACT_FAX	Məlumat və ya metaməlumatlar üçün əlaqə saxlanılan məsul şəxsin faks nömrəsi.
S.2	Metaməlumatların yenilənməsi	META_UPDATE	Metaməlumatlar elementinin məlumat bazasına daxil edilmə və dəyişdirilmə tarixi.
S.2.1	Metaməlumatların son təsdiq tarixi	META_CERTIFIED	Məzmunu düzəliş edilməyibse belə, sahə rəhbəri tərəfindən təmin edilmiş, yerləşdirilmiş metaməlumatların hələ də qüvvədə olduğunu təsdiq edən son təsdiqlənmə tarixi.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
S.2.2	Metaməlumatların son yerləşdirilməsi tarixi	META_POSTED	Metaməlumatlar dəstinin son yayılma tarixi.
S.2.3	Metaməlumatların son yenilənməsi tarixi	META_LAST_UPDATE	Metaməlumatlar dəstinin son yenilənmə tarixi.
S.3	Statistik təqdimat	STAT_PRES	
S.3.1	Məlumatların izahı	DATA_DESCR	Yayılmış məlumat və göstəricilərlə əlaqəsi olan məlumat dəstinin əsas xüsusiyyətlərinin asan başa düşülən tərzdə təsviri. Bu qısa təsvir istifadəçilər tərəfindən dərhal və asan başa düşülməlidir.
S.3.2	Təsnifat sistemi	CLASS_SYSTEM	Obyektlərin ümumi xüsusiyyətləri əsasında qruplara bölünməsi və ya təsnifləşdirilməsi. Məlumat dəsti üçün istifadə olunmuş bütün təsnifatların (ətraflı adları ilə) sadalanması.
S.3.3	Əhatə edilən sektor	COVERAGE_SECTOR	Rəsmi statistikanın əhatə etdiyi əsas iqtisadi və ya digər sahələr. Məlumat dəstinin əhatə etdiyi əsas iqtisadi və ya digər sektorların göstərilməsi.
S.3.4	Statistik anlayışlar və təriflər	STAT_CONC_DEF	Göstəricilərin tərifləri və növləri sadalanmalı, həmçinin beynəlxalq standartlarla ziddiyyətlər üzrə hər hansı bir informasiya da olduğu halda göstərilməlidir.
S.3.5	Statistik vahid	STAT_UNIT	İnformasiyası araşdırılmış və nəticə etibarlı ilə statistik məlumatları tərtib edilmiş obyekt. Statistik müşahidənin əsas vahidləri sadalanmalıdır. Bu müşahidə vahidləri (məs., müəssisə, ərazi vahidi, şəxsi ev təsərrüfatları və s.) statistik müşahidənin əsasında istifadə olunmuş hesabat vahidlərindən fərqli ola bilər.
S.3.6	Statistik məcmu	STAT_POP	Hər hansı mühüm münasibətlərə (adambaşına müxtəlif gəlirlərlə ev təsərrüfatları; işəməz əmək

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			<p>haqqı alan işçilər; kiçik biznes müəssisələrinin məcmusu və s.) oxşar, amma statistik ölçmənin predmetini əks etdirən dəyişkən əlamətlərə malik olan obyektlər, hadisələr çoxluğu. Adamların, obyektlərin və ya hadisələrin müəyyən edilmiş sinfinin ümumi sayı, məcmusu və ya toplusu. Məlumat dəstinin aid olduğu baş statistik məcmunu (bir və ya artıq), yeni məlumatları araşdırılmalı olan məcmunu təsvir edin.</p>
S.3.7	İstinad zonası	REF_AREA	<p>Ölçülmüş statistik məsələnin aid olduğu ölkə və ya coğrafi zona. Yayılmış məlumat dəsti ilə əhatə olunmuş ölkə, region və aqreqatlar.</p>
S.3.8	Vaxt əhatəliyi	COVERAGE_TIME	<p>Məlumatları mövcud olan vaxt uzunluğu. Məlumat dəsti ilə əhatə olunmuş vaxt dövrləri təsvir edilməlidir (yəni məlumat dəstinin yayıldığı vaxt uzunluğu, məs., 1985-ci ildən 2006-cı ilə qədər müəyyən illik məlumatlar).</p>
S.3.9	Baza dövrü	BASE_PER	<p>Baza indeksi kimi istifadə olunan və ya sıraların daimi istinad edildiyi vaxt dövrü. Baza indeksi kimi istifadə edilən və ya dinamika sıralarının istinad edildiyi vaxt dövrü təsvir edilməlidir (məs., müəyyən illik məlumatlar üçün baza ili 2000-ci il).</p>
S.4	Ölçü vahidi	UNIT_MEASURE	<p>Məlumat dəyərlərinin ölçüldüyü vahid. Yayılmış məlumat dəsti üçün istifadə olunan ölçü vahidləri (məs., min, milyon).</p>

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
S.5	Hesabat dövrü	REF_PERIOD	Müşahidənin aid olduğu vaxt dövrü və ya müəyyən tarix. Statistik göstəricilər müəyyən vaxt dövrlərinə aid edilir, bu müəyyən gün və ya müəyyən dövr ola bilər (məsələn, ay, maliyyə ili, təqvim ili və ya bir neçə təqvim ili). Hədəf hesabat dövrü ilə cari hesabat dövrü arasında uyğunsuzluqların qeyd edilməsidir (məs., məlumatlar hədəf hesabat dövrü üçün mövcud olmayanda, həmçinin fərqlər də qeyd olunmalıdır).
S.6	İnstitusional mandat	INST_MANDATE	Təşkilata statistik məlumatların toplanması, işlənməsi və yayılması səlahiyyətini və hüququnu təyin edən qaydalar toplusu və ya digər formal təlimatlar toplusu (həmçinin məlumatları istehsal edən təşkilatlar arasında məlumatların bölüşdürülməsi və mübadiləsini asanlaşdırmaq üçün razılaşmalar və prosedurlar).
S.6.1	Hüquqi aktlar və digər razılaşmalar	INST_MAN_LA_OA	Təşkilata statistik məlumatların toplanması, işlənməsi və yayılması səlahiyyətini və hüququnu verən hüquqi aktlar, formal və ya qeyri-formal razılaşmalar. Hesabat tələblərini yaradan hüquqi baza və ya digər razılaşmalar sadalanmalıdır. Yerli hüquqi aktlar və ya digər hesabat razılaşmaları qeyd edilməlidir.
S.6.2	Məlumatların təşkilatlararası bölgüsü	INST_MAN_SHAR	Məlumatları istehsal edən təşkilatlar arasında məlumatların bölüşdürülməsi və əlaqələndirilməsi üçün razılaşmalar və prosedurlar. Məlumatları istehsal edən beynəlxalq təşkilatlar arasında məlumatların bölüşdürülməsi və mübadiləsinə dair razılaşmalar təsvir edilməlidir. (məs., Avrostat, İƏİT, BMT və s.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			təşkilatlarla birgə məlumatların toplanması və istehsalı).
S.7	Məxfilik	CONF	Məlumatların icazəsiz açıqlanmasının mənbə və ya digər müvafiq tərəflərin maraqlarına ziyanlı və ya zərərli olma dərəcəsini ifadə edən məlumat xüsusiyyəti. Sözügedən məlumat dəsti üçün statistik məxfiliyə aid tətbiq edilən qanunvericilik (və ya digər formal əsasnamə) eləcə də, cari məxfi məlumatların işlənməsi (həmçinin aqreqasiya edilmiş yayılan məlumatları nəzərə alaraq) təsvir edilməlidir.
S.7.1	Məxfilik siyasəti	CONF_POLICY	Şəxsi və ya müəssisəni birbaşa və ya dolaylı yolla müəyyən edən məlumatların icazəsiz açıqlanmasına mane olan hüquqi tədbirlər və ya digər formal prosedurlar.
S.7.2	Məxfi məlumatların işlənməsi	CONF_DATA_TR	Statistik məxfiliyi təmin etmək və icazəsiz açıqlanmaya mane olmaq məqsədilə məlumat dəstinin işlənməsi üçün tətbiq edilən qaydalar. Statistik məxfiliyi nəzərə alaraq məlumat dəstinin işlənməsində tətbiq edilən qaydalar təsvir edilməlidir (məs., nəzarət altında yuvarlaqlaşdırma, bölmənin (elementin) gizlədilməsi, açıqlanan informasiyanın aqreqasiya edilməsi, aqreqasiya edilmiş məxfi məlumatlar üzrə aqreqasiya qaydaları, ayrı məlumat dəyərləri ilə əlaqəli əsas məxfilik və s.).
S.8	Yayım (nəşr) siyasəti	REL_POLICY	Statistik məlumatların maraqlı tərəflərə yayılması qaydaları. Rəsmi statistik məlumatların yayılması siyasəti aşağıdakı sahələri əhatə edir: təqdimat (statistik məlumatların təqdim olunması formaları); statistik məlumatların keyfiyyətli şəkildə yayılması; istifadəçilərlə iş; regional siyasət. Statistik

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			məlumatların yayılması sahəsində siyasətin səmərəliliyi həm hazırlanan statistik məlumatların vaxtlı-vaxtında olması, həm də bu məlumatların nə dərəcədə reallığı əks etdirməsindən, onların dəqiqliyindən asılıdır.
S.8.1	Yayım (nəşr) təqvimi	REL_CAL_POLICY	Statistik nəşrlərin yayım tarixi üzrə cədvəli. Əvvəlcədən elan edilmiş cədvələ uyğun statistik məlumatların yayım siyasətinin təsvir edilməsi. Sözügedən məlumat dəstinin yayım təqvimi mövcuddursa və bu təqvim ictimaiyyətə açıqdırsa həmçinin qeyd edilməlidir.
S.8.2	Yayım təqviminə giriş	REL_CAL_ACCESS	Yayım təqviminə giriş haqqında informasiya. Yayım təqviminə keçid və ya istinadın verilməsi.
S.8.3	İstifadəçi girişi	REL_POL_US_AC	Məlumatların istifadəçilərə yayılması siyasətinin təsvir edilməsi. Bura yayım dairəsi (məs., ictimaiyyətə, seçilmiş istifadəçilərə), məlumatların yayılması barədə istifadəçilərin necə məlumatlandırıldığı, həmçinin siyasətdə statistik məlumatların bütün istifadəçilərə eyni vaxtda yayılması nəzərdə tutulub-tutulmadığına dair informasiya daxil edilir.
S.9	Yayım tezliyi	FREQ DISS	Verilən vaxt dövründə statistik məlumatların yayılması arasında vaxt intervalı. Məlumatların yayılması tezliyinin qeyd edilməsi. (məs., aylıq, rüblük, illik).
S.10	Bərabər giriş və aydınlıq	ACCESSIBILITY_CLARITY	Statistik məlumatların və meta-məlumatların yayılma vasitəsi olan kütləvi informasiya vasitəsinin təsvir edilməsi. Məlumat dəstinin istifadəçilərə çatdırılması üçün istifadə olunan müxtəlif yayılma vasitələrinin

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			təsvir edilməsi (həmçinin müxtəlif mövcud yayılma formatları və onlara giriş).
S.10.1	Mətbu məlumat	NEWS_REL	Məlumatlarla əlaqələndirilmiş mütəmadi və xüsusi mətbu məlumat. Sözügedən məlumat dəsti ilə əlaqələndirilmiş mütəmadi və xüsusi mətbu məlumatların təsvir edilməsi.
S.10.2	Nəşrlər	PUBLICATIONS	Məlumatları ictimaiyyətə açıq edən mütəmadi və xüsusi nəşrlər. Sözügedən məlumat dəstini əks etdirən nəşrlərin qısa təsvir edilməsi.
S.10.3	Onlayn məlumat bazası	ONLINE_DB	Yayılmış məlumatlara girişi mümkün edən onlayn məlumat bazaları haqqında informasiya. Sözügedən məlumat dəsti üçün mövcud olan onlayn məlumat bazasının təsvir edilməsi. Bura veb-saytda nəşr edildiyi kimi sahə adları daxildir.
S.10.3.1	<i>BA 1. Məlumat cədvəlləri - müraciətlər</i>	DATATABLE_CONSULT	Statistik sahələr üçün nəzərdə tutulmuş müddət üzrə (qrafikdə) məlumatlara müraciətlərin sayı.
S.10.4	Mikroməlumatlara giriş	MICRO_DAT_ACC	Mikroməlumatların yayılıb yayılmadığı haqqında informasiya. Mikroməlumatlar kimi məlumat dəstinə giriş mümkündürsə necə təmin edildiyinin təsvir edilməsi (məs., tədqiqatçılar üçün). Həmçinin mikroməlumatların anonimləşdirmə qaydalarının da qısa olaraq təsvir edilməsi.
S.10.5	Digər	DISS_OTHER	Məlumatların digər ən vacib yayımlarına istinadlar. Məlumatların digər yayılma vasitələrinin ən vaciblərinin təsvir edilməsi (məs., digər nəşrlərdə, siyasi sənədlərdə).
S.10.5.1	<i>BA 2. Metaməlumatlar - müraciətlər</i>	METADATA_CONSULT	Nəzərdə tutulmuş müddət üzrə statistikanın sahələrinə müraciətlərin sayı.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
S.10.6	Metodologiya üzrə sənədlər	DOC_METHOD	İzahlı mətn və mövcud metodoloji sənədlərə dair istinadlar. Milli məlumat fayllarının mövcudluğunun, vacib metodoloji sənədlərin və ya digər vəsaitlərin qısa məzmununun təsvir edilməsi.
S.10.6.1	<i>BA 3. Məlumatların dolğunluğu - nisbət</i>	METADATA_COMPLETE	Təqdim olunmuş məlumatların (miqdarının) tələb olan məlumatların cəminə (miqdarına) nisbəti.
S.10.7	Keyfiyyət üzrə sənədlər	QUALITY_DOC	Keyfiyyətin idarə olunması və qiymətləndirilməsi üçün tətbiq edilən prosedurlar üzrə sənədlər. Keyfiyyət məruzələrinin və tədqiqatlarının mövcudluğunun təsvir edilməsi.
S.11	Keyfiyyətin idarə olunması	QUALITY_MGMNT	Struktur bölmədə statistik məhsulların və proseslərin keyfiyyətinin idarə olunması üçün mövcud olan sistemlər və quruluşlar. Struktur bölmədə istifadə olunan keyfiyyətin idarə olunması sisteminin qısa təsviri (EFQM, İSO və s.).
S.11.1	Keyfiyyət təminatı	QUALITY_ASSURE	Proseslərin statistik məhsullara qoyulmuş tələbləri ödəyəcəyinə əminlik üçün nümayiş etdirilə bilən, həyata keçirilmiş bütün sistemlik fəaliyyətlər. Ümumi keyfiyyətin təminatı quruluşuna hiperlinkin verilməsi və müəyyən sahənin keyfiyyət təminatı fəaliyyətlərinin necə həyata keçirildiyinin qısa təsviri (ən yaxşı təcrübələrdən istifadə, keyfiyyət yoxlamaları, özünüqiymətləndirmə, uyğunluq monitorinqi və s.).
S.11.2	Keyfiyyət qiymətləndirilməsi	QUALITY_ASSMNT	Standart keyfiyyət meyarları əsasında məlumatların keyfiyyətinin ümumi qiymətləndirilməsi. Statistik məhsulların ümumi keyfiyyətinin keyfiyyət qiymətləndirilməsinin əsas güclü tərəfləri və

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			mümkün keyfiyyət çatışmazlıqları barəsində yekun çıxarmaqla təmin edilməsi. Keyfiyyət aspektləri arasında hər hansı bir seçim, eləcə də planlaşdırılmış keyfiyyət yaxşılaşdırmaları qeyd edilə bilər. Əsas istinad: "Azərbaycan Respublikasının rəsmi statistika sistemində keyfiyyətin təmin olunmasının milli baza prinsipləri" (2013).
S.12	Aktuallıq	RELEVANCE	Statistik məlumatların istifadəçilərinin cari və potensial tələbatlarının ödənilməsi dərəcəsidir. Bu, tələb olunan bütün statistikanın istehsal olunduğundan və istifadə olunan anlayışların (təriflər, təsnifatlar və s.) istifadəçi tələbatlarının əks etdirilməsi dərəcəsindən asılıdır.
S.12.1	İstifadəçi tələbatları	USER_NEEDS	İstifadəçilərin və onların statistik məlumatlara olan tələbatlarının təsviri. İstifadəçilərin təsnifatının və onların vaciblik dərəcəsinin, statistik məhsulları hansı məqsədlər üçün istədiklərinin, həmçinin xüsusi diqqət yetirilən istifadəçilərin və məqsədlərinin göstərilməsi. Ödənilməmiş tələbatlar və bunun səbəblərinin qeyd olunması.
S.12.2	İstifadəçi məmnunluğu	USER_SAT	İstifadəçi məmnunluğunun müəyyən edilməsi tədbirləri. İstifadəçi fikirlərinin və rəylərinin toplanması üsulunun təsvir edilməsi. Həmçinin istifadəçi məmnunluğu ilə bağlı əsas nəticələrin (mövcuddursa, istifadəçi məmnunluğu indeksi) və istifadəçi məmnunluğuna dair ən sonuncu müşahidənin tarixinin göstərilməsi.
S.12.3	Dolğunluq və <i>A1.Məlumatların dolğunluğu - U (istifadəçi) üzrə nisbət</i>	COMPLETENESS	Tələb olunan statistik məhsulların mövcudluq dərəcəsi. Müvafiq qaydalarla müqayisədə dolğunluq haqqında informasiyanın göstərilməsi.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
S.12.3.1	<i>A1. Məlumatların dolğunluğu - P (istehsalçı) üzrə nisbət</i>	COMPLETENESS_RATE	Mövcud məlumatların həcmnin tələb olunan məlumatların (sütun-sətir) həcminə nisbəti.
S.13	Dəqiqlik və etibarlılıq	ACCURACY	Dəqiqlik: hesablamaların və ya qiymətlərin statistikanın ölçməli olduğu dəqiq və ya həqiqi dəyərlərə yaxınlığı. Etibarlılıq: ilk qiymətləndirilmiş dəyərin sonrakı qiymətləndirilmiş dəyərə yaxınlığı.
S.13.1	Ümumi dəqiqlik	ACCURACY_OVERALL	Müəyyən məlumat dəsti və sahə ilə bağlı müxtəlif komponentləri ümumiləşdirən dəqiqliyin qiymətləndirilməsi. Xətaların əsas mənbələrinin icmalı və hər bir əsas göstəricinin kənarlaşma (qeyd və əhəmiyyətlik dərəcəsi) mümkünlüyünün kəmiyyət və keyfiyyət ifadəsində qiymətləndirilməsi təmin edilməlidir.
S.13.2	Seçmə xətası və <i>D1. Seçmə xətası-U (istifadəçi) üzrə göstəricilər</i>	SAMPLING_ERR	Məcmunun yalnız altdəsti sadalandığı səbəbindən, məcmu dəyəri və təsadüfi seçmə nəticəsində alınan qiymətin arasındakı fərq hissəsi. Ehtimal seçmə istifadə edilirsə, dəqiqlik üzrə qiymətlər və standart xətlər və ya etibarlılıq intervalları formasında təmin edilməlidir. Cavabsızlığın, yanlış təsnifləşdirmənin düzəldilməsi və kənarlaşmalar kimi digər şübhəli mənbələrin işlənməsi qeyd edilməlidir. Qeyri-ehtimal seçmə istifadə edilirsə, statistika sahəsinin məsul şəxsi tərəfindən dəqiqlik üzrə qiymətlər, bu qiymətləndirmə üçün cəlb edilmiş istinad modelin əsaslandırılması və seçmə kənarlaşmaları haqqında qısa müzakirə təmin edilməlidir.
S.13.2.1	<i>D1. Seçmə xətası-P (istehsalçı) üzrə göstəricilər</i>	SAMPLING_ERR_IND	Seçilmiş nümunələrin göstəricilərinin dəqiqliyinin müəyyən edilməsi üçün kənarlaşmaların qiymətləndirilməsi.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
S.13.3	Qeyri-seçmə xətası və D4. Cavab verməyən respondentlər – U (istifadəçi) üzrə nisbət və D5. Bəndlər üzrə cavab verməyən respondentlər –U (istifadəçi) üzrə nisbət	NONSAMPLING_ERR	Müşahidə qiymətlərinin seçmə tərəddüdünə aid edilməyən xətası. Aşağıda sadalananlarla əlaqəli qeyri-seçmə xətalərinin və kənarlaşma risklərinin kəmiyyət qiymətləndirməsinin təmin edilməsi: - əhatəetmədən artıq, əhatəetmədən kiçik və müxtəlif siyahılı; - uyğun olan yerdə müşahidə aləti, respondent və intervüyer; - vahidin cavabı (cavabsızlığı), həmçinin cavabsızlığın səbəbləri və cavabsızlığın azaldılması üçün tədbirlər; - əsas dəyişənlər üçün sualın cavabsızlığı; - uyğun olan yerdə məlumatların redaktəsi, kodlaşdırılması və impyutasiya; - qiymətləndirmədə istifadə olunan xüsusi modellər. Xətalərin müxtəlif növlərini azaltmaq üçün görülmüş tədbirlər həmçinin təmin edilə bilər.
S.13.3.1	Əhatəetmə xətası	COVERAGRE_ERR	Baş məcmu ilə seçilmiş məcmunun seçmə əlaməti üzrə xətası (orta kəmiyyət, standart xəta və s.).
S.13.3.1.1	D2. Artıq əhatəetmə - nisbət	OVERCOVERAGE_RATE	Nəzərdə tutulandan artıq əhatə dərəcəsi (faizi).
S.13.3.1.2	D3. Ümumi vahidlər - nisbət	COMMON_UNIT_SHARE	İnzibati mənbələrdəki (registrdəki) mövcud vahidlərin müşahidə ilə əhatə olunan vahidlərin sayına nisbəti (müşahidənin əhatə dairəsini müəyyən edir).
S.13.3.2	Ölçülmə xətası	MEASUREMENT_ERR	Məlumatların (rəqəmlərin) hesablanması və oxunuşu, redaktəsi zamanı xətalər.
S.13.3.3	Respondentə aid olmayan xəta	NONRESPONSE_ERR	Sorğuya cavab verməyən, lakin redaktə olunmuş məlumatların (buraxılmayan) miqdarının ümumi məlumatların miqdarına nisbəti.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
S.13.3.3.1	<i>D4. Cavab verməyən respondentlər - P (istehsalçı) üzrə nisbət</i>	UNIT_NONRESPONSE_RATE	Cavab verməyən respondentlərin ümumi respondentlərin sayına nisbəti.
S.13.3.3.2	<i>D5. Bəndlər üzrə cavab verməyən respondentlər -P (istehsalçı) üzrə nisbət</i>	ITEM_NONRESPONSE_RATE	Sorğu vərəqəsi üzrə cavab verilməyən sualların ümumi sualların sayına nisbəti.
S.13.3.4	Emal xətası	PROCESSING_ERR	Məlumatların emalı zamanı buraxılmış xətlər.
S.13.3.5	Modelin tətbiqində xəta	MODEL_ASSUMP_ERR	Seçmə müşahidəsinin göstəricilərinin qiymətləndirilməsi zamanı istifadə olunan modellərin xüsusiyyətindən (spesifikliyindən) irəli gələn xətlər.
S.14	Vaxtlı-vaxtında olma və tam vaxtında yerinə yetirmə	TIMELINESS_PUNCT	Statistik məhsulların operativliyini göstərən, yəni hadisənin baş verməsi ilə onun öyrənilməsi arasında olan müddətdir. Əsas məqsəd məlumatların müəyyən edilmiş dövrilikdə və vaxtda yayılmasıdır.
S.14.1	Vaxtlı-vaxtında olma və V2. Hesabat dövrünün sonu və son nəticələrin tarixi arasında aralıq vaxt U (istifadəçi) üzrə	TIMELINESS	Statistik məhsulların mövcudluğu və onların izah etdiyi hadisə, proses arasında vaxt uzunluğu. İllik və ya daha qısa dövrlü nəşrlər üçün hər bir yayılmış məlumatın orta istehsal vaxtının təmin edilməsi.
S.14.1.1	V1. İlk məlumatların alınması ilə ilk nəticələrin hazır olma vaxtı arasındakı vaxt P (istehsalçı) üzrə	TIMELAG_FIRST	İlkin məlumatların toplanması ilə nəticələrin nəşrinə qədər olan günlərin sayı.
S.14.1.2	V2. Hesabat dövrünün sonu və son nəticələrin tarixi arasında aralıq vaxt P (istehsalçı) üzrə	TIMELAG_FINAL	Hesabat dövrünün sonuncu günündən son nəticələrin nəşrinə qədər günlərin sayı.
S.14.2	Tam vaxtında yerinə yetirmə və V3. Tam vaxtında yerinə yetirmə - çatdırılma və nəşr U (istifadəçi) üzrə	PUNCTUALITY	Məlumatların faktiki təqdim edilməsi və təqdimatın planlaşdırılmış vaxtı arasındakı aralıq vaxt. İllik və ya daha qısa dövrlü nəşrlər üçün aşağıdakıların təmin edilməsi:

Madde	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			- cədvəldə qeyd edilmiş nəşrlərin tarixlərinə əsasən vaxtında təqdim edilmiş nəşrlərin faizi; - gecikmiş nəşrlərin səbəblərinin izahı.
S.14.2.1	V3. Tam vaxtında yerinə yetirmə - çatdırılma və nəşr P (istehsalçı) üzrə	PUNCTUALITY_RELEASE	Məlumatların planda nəzərdə tutulmuş nəşr tarixi ilə faktiki nəşr tarixi arasındakı günlərin sayı.
S.15	Uyğunluq (əlaqələndirmə) və müqayisəlilik		Müxtəlif üsullarla və müxtəlif məqsədlər üçün statistik məlumatların etibarlı birləşdirilməsi mümkünlüyü. Statistikanın coğrafi sahə və ya vaxt üzrə müqayisəsində fərqlilik təsirinin tətbiq edilən anlayışlara, ölçü vasitələrinə və prosedurlara nisbətə ölçülməsi.
S.15.1	Coğrafi müqayisəlilik	COMPAR_GEO	Coğrafi sahələr arasında statistikanın müqayisəlilik dərəcəsi. Ölkələr və yaxud regionlar arasında müqayisəliliyin hər hansı bir problemini təsvir edin. Problemlərin səbəblərinin, həmçinin xətlərin əsas mənbələrinin təsirinin əhəmiyyətli dərəcəsinin təsvir edilməsi. Beynəlxalq anlayışlar və təriflərlə ziddiyyətlərə dair informasiya daxil edilməlidir. "Güzgü" statistikasının təsvir edilməsi.
S.15.1.1	UM1. Statistikanın güzgü axınının assimetriyası - əmsal	ASYMMETRY_COEFF	Daxil olan və çıxan informasiyanın orta həcmnin (miqdarının) bir neçə ölkə arasında müqayisəsi (mütləq və nisbi fərq).
S.15.2	Vaxt üzrə müqayisəlilik və UM2. Müqayisəli dinamika sıralarının uzunluğu U (istifadəçi) üzrə	COMPAR_TIM	Statistikanın vaxt üzrə müqayisəlilik və ya uyğunluq dərəcəsi. Müqayisəli dinamika sırasının uzunluğu, sıralarında fasilələr olan hesabat dövrləri, fasilələrin səbəbləri və onların işlənməsi haqqında informasiyanın təmin edilməsi.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
S.15.2.1	<i>UM2. Müqayisəli dinamika sıralarının uzunluğu P(istehsalçı) üzrə</i>	COMPAR_LENGTH	Dinamika sıralarının sonuncu fasilədən sonrakı dövrlərinin sayı.
S.15.3	Sahələrarası uyğunluq	COHER_X_DOM	Statistik məlumatların digər statistik mənbələrdən və ya statistika sahələrindən əldə edilənlərlə uyğunluq dərəcəsi. Sözügedən statistik məhsulların digər əlaqəli statistik məhsullarla fərqlərinin izah edilməsi. Həmçinin fərqlərin təsirinin əhəmiyyətlik dərəcəsinin qiymətləndirilməsi.
S.15.3.1	Uyğunluq - sub illik və illik statistika	COHER_FREQSTAT	Müxtəlif tezlikli statistik məlumatların uyğunluq dərəcəsi.
S.15.3.2	Uyğunluq - Milli Hesablar	COHER_NATAccounts	Statistik məlumatların Milli Hesablarla uyğunluq dərəcəsi.
S.15.4	Daxili uyğunluq	COHER_INTERNAL	Verilmiş məlumat dəstində statistik məlumatların uyğunluq dərəcəsi. Sözügedən məlumat dəstində statistik məlumatların uyğunsuzluğu və belə nəticələrin nəşr edilməsi səbəblərinin izah edilməsi.
S.16	Xərc və yük	COST_BURDEN	Xərc statistik məhsulun toplanması və istehsalı ilə, yük isə respondentlərlə əlaqəlidir. Statistik məlumatların istehsal xərclərinin və respondentlərə düşən yükün qısa təsviri (ümmilikdə istifadə edilmiş vaxt). Yükün azaldılması ilə əlaqəli məqsədlərin və tədbirlərin əlavə olaraq təmin edilməsi.
S.17	Məlumatların dəqiqləşdirilməsi	DATA_REV	İctimaiyyətə yayımlanan statistik məlumatların dəyərində hər hansı bir dəyişiklik.
S.17.1	Məlumatların dəqiqləşdirilməsi siyasəti	REV_POLICY	İlkin məlumatların toplanması və daha sonra dəqiqləşdirilməsi üzrə yayılan məlumatların şəffaflığının təminatına yönəldilmiş siyasət. Təşkilata və yayılmış məlumatlara

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			dair qəbul edilmiş ümumi dəqiqləşdirmə siyasətinin təsvir edilməsi.
S.17.2	Məlumatların dəqiqləşdirilməsi təcrübəsi və D6. Məlumatların yoxlanılması - orta ölçüsü U (istifadəçi) üzrə	REV_PRACTICE	Məlumatların dəqiqləşdirilməsi təcrübəsi haqqında informasiya. Planlaşdırılmış əsas dəqiqləşdirmələrin, eləcə də onların gözlənilən orta həcmnin təsvir edilməsi. Lazım olduqda ən kiçik dəqiqləşdirmələrin də təsvir edilməsi.
S.17.2.1	<i>D6. Məlumatların yoxlanılması - orta ölçüsü P (istehsalçı) üzrə</i>	DATA_REV_AVGSIZE	Əsas göstəricilərin yoxlanmasının orta müddəti. "Düzəliş" əsas göstəricilərin sonrakı və əvvəlki (yoxlanması) qiymətləri arasında fərq kimi müəyyən edilir.
S.18	Statistik emal	STAT_PROCESS	
S.18.1	İlkin məlumatlar	SOURCE_TYPE	Statistik məlumatların ümumiləşdirilməsi üçün istifadə olunan emal edilməmiş məlumatların komponentləri və xüsusiyyətləri. Məlumat dəstinin müşahidələrə və ya inzibati məlumat mənbələrinə əsaslanmasının qeyd edilməsi. Seçmə müşahidələr istifadə olunursa seçmə xüsusiyyətləri həmçinin qeyd edilməlidir (məs., seçmənin ümumi və xalis həcmi, seçmə layihəsinin nümunəsi, hesabat sahəsi və s.). Əgər inzibati registrlər istifadə edilirsə, registrlərin təsviri verilməlidir (mənbə, il, əsas məqsəd, potensial çatışmazlıqlar və s.).
S.18.2	Məlumatların toplanması dövriliyi	FREQ_COLL	Mənbə məlumatlarının toplanması dövriliyi. Məlumatların toplanması tezliyi (aylıq, rüblük, illik, mütəmadi) qeyd edilməlidir.
S.18.3	Məlumatların toplanması	COLL_METHOD	Rəsmi statistik məlumatlar üçün məlumat yığılması üzrə sisteməlik proses. Respondentlərdən məlumatların yığılması metodu (məs., poçt vasitəsilə müşahidə,

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			kompüter vasitəsi ilə şəxsi intervü (CAPI), onlayn müşahidə və s.) təsvir edilməlidir. Burada sorğu verəqələrinin layihələndirilməsi və sınaqdan çıxarılması, intervüyerlərin təlimi, cavabsızlığın monitorinqi üçün istifadə olunan metodlar təmin edilməlidir.
S.18.4	Məlumatlara nəzarət	DATA_VALIDATION	Məlumatların ümumiləşdirilməsinin nəticələrinin monitorinqi və statistik nəticələrin keyfiyyətinin təmin edilməsi prosesi. Mənbə məlumatlarının yoxlanması və nəzarəti prosedurları və bu nəzarət nəticələrinin monitorinqi və istifadəsi təsvir edilməlidir.
S.18.5	Məlumatların ümumiləşdirilməsi	DATA_COMP	Verilmiş qaydalar toplusuna əsasən yeni məlumatların alınması üçün məlumat üzərində aparılan əməliyyatlar. Məlumatların ümumiləşdirilməsi prosesi (məs., məlumatların redaktəsi, impyutasiya, çəkirlərin hesablanması, cavabsızlığın yoxlanması, düzəldilməsi və istifadə olunmuş model və s.) təsvir edilməlidir.
S.18.5.1	<i>D7. İmpyutasiya (Şərti hesablama) - nisbət</i>	IMPUTATION_RATE	Buraxılmış, lakin şərti hesablanmış (doldurulmamış) göstəricilərin miqdarının ümumi göstəricilərin miqdarına nisbəti.
S.18.6	Düzəlişlər	ADJUSTMENT	Statistik məlumatların yerli və ya beynəlxalq standartlara uyğun olması üçün onların modifikasiya edilməsində və ya xüsusi məlumat dəstinin ümumiləşdirilməsi üçün məlumatların keyfiyyət fərqlərinin aradan qaldırılmasında işlənən prosedurlar. Məlumatların düzəlişi üçün istifadə olunan statistik prosedurlar (mövsümi düzəliş metodları, dinamika sırasının

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			bölünməsi və ya digər oxşar metodlar). Əsas istinad: "Mövsümi düzəlişlərin aparılmasına və Demetra proqramından istifadə"yə dair metodoloji vəsait və Biznes statistikasına üzrə statistik idarəetmə sistemində dair mövcud prosesin metodoloji konsepsiyası, Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin 25 iyul 2011-ci il tarixli, 30/14 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir.
S.18.6.1	Mövsümi düzəlişlər	SEASONAL_ADJ	Dinamik sıralar üzrə mövsümi təsirləri nəzərə almaq üçün istifadə olunan statistik texnika.
19	Şərh	COMMENT_DSET	Məlumatlara və ya metaməlumatlara əlavə edilə bilən təsvirli əlavə mətn.

Avro-SDMX Metaməlumatlar Strukturu (ESMS 2.0)

Madde	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
1	Əlaqə	CONTACT	Məlumat və metaməlumatların əldə edilməsi üçün fərdi və ya təşkilati əlaqə məlumatları.
1.1	Təşkilat	CONTACT_ORGANISATION	Təşkilatın tam adı.
1.2	Təşkilatın məsul struktur bölməsi	ORGANISATION_UNIT	Metaməlumatlar dəstinə məsul bölmənin adı (bölmənin nömrəsi də daxil edilə bilər).
1.3	Əlaqə üçün məsul şəxs	CONTACT_NAME	Məlumat və ya metaməlumatlara dair əlaqə saxlanılan məsul şəxsin adı.
1.4	Əlaqə üçün məsul şəxsin vəzifəsi	CONTACT_FUNCT	Əlaqə saxlanılan məsul şəxsin vəzifəsi, texniki məsuliyyət sahəsi (məs., "metodologiya", "məlumat bazasının idarə olunması" və ya "yayıma" sahələri).
1.5	Əlaqə üçün məsul şəxsin poçt ünvanı	CONTACT_MAIL	Məlumat və ya metaməlumatlar üçün əlaqə saxlanılan məsul şəxsin poçt ünvanı.
1.6	Əlaqə üçün məsul şəxsin e-poçtu	CONTACT_EMAIL	Məlumat və ya metaməlumatlar üçün əlaqə saxlanılan məsul şəxsin e-poçtu.
1.7	Əlaqə üçün məsul şəxsin telefon nömrəsi	CONTACT_PHONE	Məlumat və ya metaməlumatlar üçün əlaqə saxlanılan məsul şəxsin telefon nömrəsi.
1.8	Əlaqə üçün məsul şəxsin faks nömrəsi	CONTACT_FAX	Məlumat və ya metaməlumatlar üçün əlaqə saxlanılan məsul şəxsin faks nömrəsi.
2	Metaməlumatların yenilənməsi	META_UPDATE	Metaməlumatlar elementinin məlumat bazasına daxil edilmə və dəyişdirilmə tarixi.
2.1	Metaməlumatların son təsdiq tarixi	META_CERTIFIED	Məzmunu düzəliş edilməyibsə belə, sahə rəhbəri tərəfindən təmin edilmiş, yerləşdirilmiş metaməlumatların hələ də qüvvədə olduğunu təsdiq edən son təsdiqlənmə tarixi.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
2.2	Metaməlumatların son yerləşdirilməsi tarixi	META_POSTED	Metaməlumatlar dəstinin son yayılma tarixi.
2.3	Metaməlumatların son yenilənməsi tarixi	META_LAST_UPDATE	Metaməlumatlar dəstinin son yenilənmə tarixi.
3	Statistik təqdimat	STAT_PRES	
3.1	Məlumatların izahı	DATA_DESCR	Yayılmış məlumat və göstəricilərlə əlaqəsi olan məlumat dəstinin əsas xüsusiyyətlərinin asan başa düşülən tərzdə təsviri. Bu qısa təsvir istifadəçilər tərəfindən dərhal və asan başa düşülməlidir.
3.2	Təsnifat sistemi	CLASS_SYSTEM	Obyektlərin ümumi xüsusiyyətləri əsasında qruplara bölünməsi və ya təsnifləşdirilməsi. Məlumat dəsti üçün istifadə olunmuş bütün təsnifatların (ətraflı adları ilə) sadalanması.
3.3	Əhatə edilən sektor	COVERAGE_SECTOR	Rəsmi statistikanın əhatə etdiyi əsas iqtisadi və ya digər sahələr. Məlumat dəstinin əhatə etdiyi əsas iqtisadi və ya digər sektorların göstərilməsi.
3.4	Statistik anlayışlar və təriflər	STAT_CONC_DEF	Göstəricilərin tərifləri və növləri sadalanmalı, həmçinin beynəlxalq standartlarla ziddiyyətlər üzrə hər hansı bir informasiya da olduğu halda göstərilməlidir.
3.5	Statistik vahid	STAT_UNIT	İnformasiyası araşdırılmış və nəticə etibarlı ilə statistik məlumatları tərtib edilmiş obyekt. Statistik müşahidənin əsas vahidləri sadalanmalıdır. Bu müşahidə vahidləri (məs., müəssisə, ərazi vahidi, şəxsi ev təsərrüfatları və s.) statistik müşahidənin əsasında istifadə olunmuş hesabat vahidlərindən fərqli ola bilər.
3.6	Statistik məcmu	STAT_POP	Hər hansı mühüm münasibətlərə (adambaşına müxtəlif gəlirlərlə ev təsərrüfatları; işəməz əmək haqqı alan işçilər; kiçik biznes müəssisələrinin məcmusu və s.) oxşar, amma statistik ölçmənin predmetini əks etdirən

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			dəyişkən əlamətlərə malik olan obyektlər, hadisələr çoxluğu. Adamların, obyektlərin və ya hadisələrin müəyyən edilmiş sinfinin ümumi sayı, məcmusu və ya toplusu. Məlumat dəstinin aid olduğu baş statistik məcmunu (bir və ya artıq), yəni məlumatları araşdırılmalı olan məcmunu təsvir edin.
3.7	İstinad zonası	REF_AREA	Ölçülmüş statistik məsələnin aid olduğu ölkə və ya coğrafi zona. Yayılmış məlumat dəsti ilə əhatə olunmuş ölkə, region və aqreqatlar.
3.8	Vaxt əhatəliyi	COVERAGE_TIME	Məlumatları mövcud olan vaxt uzunluğu. Məlumat dəsti ilə əhatə olunmuş vaxt dövrləri təsvir edilməlidir (yəni məlumat dəstinin yayıldığı vaxt uzunluğu, məs., 1985-ci ildən 2006-cı ilə qədər müəyyən illik məlumatlar).
3.9	Baza dövrü	BASE_PER	Baza indeksi kimi istifadə olunan və ya sıraların daimi istinad edildiyi vaxt dövrü. Baza indeksi kimi istifadə edilən və ya dinamika sıralarının istinad edildiyi vaxt dövrü təsvir edilməlidir (məs., müəyyən illik məlumatlar üçün baza ili 2000-ci il).
4	Ölçü vahidi	UNIT_MEASURE	Məlumat dəyərlərinin ölçüldüyü vahid. Yayılmış məlumat dəsti üçün istifadə olunan ölçü vahidləri (məs., min, milyon).
5	Hesabat dövrü	REF_PERIOD	Müşahidənin aid olduğu vaxt dövrü və ya müəyyən tarix. Statistik göstəricilər müəyyən vaxt dövrlərinə aid edilir, bu müəyyən gün və ya müəyyən dövr ola bilər (məsələn, ay, maliyyə ili, təqvim ili və ya bir neçə təqvim ili). Hədəf hesabat dövrü ilə cari hesabat dövrü arasında uyğunsuzluqların qeyd edilməsidir (məs., məlumatlar hədəf hesabat dövrü üçün mövcud olmayanda, həmçinin fərqlər də qeyd olunmalıdır).

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
6	İnstitusional mandat	INST_MANDATE	Təşkilata statistik məlumatların toplanması, işlənməsi və yayılması səlahiyyətini və hüququnu təyin edən qaydalar toplusu və ya digər formal təlimatlar toplusu (həmçinin məlumatları istehsal edən təşkilatlar arasında məlumatların bölüşdürülməsi və mübadiləsinə asanlaşdırmaq üçün razılaşmalar və prosedurlar).
6.1	Hüquqi aktlar və digər razılaşmalar	INST_MAN_LA_OA	Təşkilata statistik məlumatların toplanması, işlənməsi və yayılması səlahiyyətini və hüququnu verən hüquqi aktlar, formal və ya qeyri-formal razılaşmalar. Hesabat tələblərini yaradan hüquqi baza və ya digər razılaşmalar sadalanmalıdır. Yerli hüquqi aktlar və ya digər hesabat razılaşmaları qeyd edilməlidir.
6.2	Məlumatların təşkilatlararası bölgüsü	INST_MAN_SHAR	Məlumatları istehsal edən təşkilatlar arasında məlumatların bölüşdürülməsi və əlaqələndirilməsi üçün razılaşmalar və prosedurlar. Məlumatları istehsal edən beynəlxalq təşkilatlar arasında məlumatların bölüşdürülməsi və mübadiləsinə dair razılaşmalar təsvir edilməlidir. (məs., Avrostat, İƏİT, BMT və s. təşkilatlarla birgə məlumatların toplanması və istehsalı).
7	Məxfilik	CONF	Məlumatların icazəsiz açıqlanmasının mənbə və ya digər müvafiq tərəflərin maraqlarına ziyanlı və ya zərərli olma dərəcəsini ifadə edən məlumat xüsusiyyəti. Sözügedən məlumat dəsti üçün statistik məxfiliyə aid tətbiq edilən qanunvericilik (və ya digər formal əsasnamə) eləcə də, cari məxfi məlumatların işlənməsi (həmçinin aqreqasiya edilmiş yayılan məlumatları nəzərə alaraq) təsvir edilməlidir.
7.1	Məxfilik siyasəti	CONF_POLICY	Şəxsi və ya müəssisəni birbaşa və ya dolayı yolla müəyyən edən məlumatların icazəsiz açıqlanmasına mane olan hüquqi tədbirlər və ya digər formal prosedurlar.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
7.2	Məxfi məlumatların işlənməsi	CONF_DATA_TR	Statistik məxfiliyi təmin etmək və icazəsiz açıqlanmaya mane olmaq məqsədilə məlumat dəstinin işlənməsi üçün tətbiq edilən qaydalar. Statistik məxfiliyi nəzərə alaraq məlumat dəstinin işlənməsində tətbiq edilən qaydalar təsvir edilməlidir (məs., nəzarət altında yuvarlaqlaşdırma, bölmənin (elementin) gizlədilməsi, açıqlanan informasiya-nın aqreqasiya edilməsi, aqreqasiya edilmiş məxfi məlumatlar üzrə aqreqasiya qaydaları, ayrı məlumat dəyərləri ilə əlaqəli əsas məxfilik və s.).
8	Yayım (nəşr) siyasəti	REL_POLICY	Statistik məlumatların maraqlı tərəflərə yayılması qaydaları. Rəsmi statistik məlumatların yayılması siyasəti aşağıdakı sahələri əhatə edir: təqdimat (statistik məlumatların təqdim olunması formaları); statistik məlumatların keyfiyyətli şəkildə yayılması; istifadəçilərlə iş; regional siyasət. Statistik məlumatların yayılması sahəsində siyasətin səmərəliliyi həm hazırlanan statistik məlumatların vaxtlı-vaxtında olması, həm də bu məlumatların nə dərəcədə reallığı əks etdirməsindən, onların dəqiqliyindən asılıdır.
8.1	Yayım (nəşr) təqvimi	REL_CAL_POLICY	Statistik nəşrlərin yayım tarixi üzrə cədvəli. Əvvəlcədən elan edilmiş cədvələ uyğun statistik məlumatların yayım siyasətinin təsvir edilməsi. Sözügedən məlumat dəstinin yayım təqvimi mövcuddursa və bu təqvim ictimaiyyətə açıqdırsa həmçinin qeyd edilməlidir.
8.2	Yayım təqviminə giriş	REL_CAL_ACCESS	Yayım təqviminə giriş haqqında informasiya. Yayım təqviminə keçid və ya istinadın verilməsi.
8.3	İstifadəçi girişi	REL_POL_US_AC	Məlumatların istifadəçilərə yayılması siyasətinin təsvir edilməsi. Bura yayım dairəsi (məs., ictimaiyyətə, seçilmiş istifadəçilərə), məlumatların yayılması barədə istifadəçilərin necə

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			məlumatlandırıldığı, həmçinin siyasətdə statistik məlumatların bütün istifadəçilərə eyni vaxtda yayılması nəzərdə tutulub-tutulmadığına dair informasiya daxil edilir.
9	Yayım tezliyi	FREQ DISS	Verilən vaxt dövründə statistik məlumatların yayılması arasında vaxt intervalı. Məlumatların yayılması tezliyinin qeyd edilməsi. (məs., aylıq, rüblük, illik).
10	Bərabər giriş və aydınlıq	ACCESSIBILITY CLARITY	Statistik məlumatların və metaməlumatların yayılma vasitəsi olan kütləvi informasiya vasitəsinin təsvir edilməsi. Məlumat dəstinin istifadəçilərə çatdırılması üçün istifadə olunan müxtəlif yayılma vasitələrinin təsvir edilməsi (həmçinin müxtəlif mövcud yayılma formatları və onlara giriş).
10.1	Mətbu məlumat	NEWS REL	Məlumatlarla əlaqələndirilmiş mütəmadi və xüsusi mətbu məlumat. Sözügedən məlumat dəsti ilə əlaqələndirilmiş mütəmadi və xüsusi mətbu məlumatların təsvir edilməsi.
10.2	Nəşrlər	PUBLICATIONS	Məlumatları ictimaiyyətə açıq edən mütəmadi və xüsusi nəşrlər. Sözügedən məlumat dəstinə əks etdirən nəşrlərin qısa təsvir edilməsi.
10.3	Onlayn məlumat bazası	ONLINE DB	Yayılmış məlumatlara girişi mümkün edən onlayn məlumat bazaları haqqında informasiya. Sözügedən məlumat dəsti üçün mövcud olan onlayn məlumat bazasının təsvir edilməsi. Bura veb-saytda nəşr edildiyi kimi sahə adları daxildir.
10.4	Mikroməlumatlara giriş	MICRO DAT ACC	Mikroməlumatların yayılıb yayılmadığı haqqında informasiya. Mikroməlumatlar kimi məlumat dəstinə giriş mümkündürsə necə təmin edildiyinin təsvir edilməsi (məs., tədqiqatçılar üçün). Həmçinin mikroməlumatların anonimləşdirmə qaydalarının da qısa olaraq təsvir edilməsi.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
10.5	Digər	DISS_OTHER	Məlumatların digər ən vacib yayımlarına istinadlar. Məlumatların digər yayılma vasitələrinin ən vaciblərinin təsvir edilməsi (məs., digər nəşrlərdə, siyasi sənədlərdə).
10.6	Metodologiya üzrə sənədlər	DOC_METHOD	İzahlı mətn və mövcud metodoloji sənədlərə dair istinadlar. Milli məlumat fayllarının mövcudluğunun, vacib metodoloji sənədlərin və ya digər vəsaitlərin qısa məzmununun təsvir edilməsi.
10.7	Keyfiyyət üzrə sənədlər	QUALITY_DOC	Keyfiyyətin idarə olunması və qiymətləndirilməsi üçün tətbiq edilən prosedurlar üzrə sənədlər. Keyfiyyət məruzələrinin və tədqiqatlarının mövcudluğunun təsvir edilməsi.
11	Keyfiyyətin idarə olunması	QUALITY_MGMNT	Struktur bölmədə statistik məhsulların və proseslərin keyfiyyətinin idarə olunması üçün mövcud olan sistemlər və quruluşlar. Struktur bölmədə istifadə olunan keyfiyyətin idarə olunması sisteminin qısa təsviri (EFQM, İSO və s.).
11.1	Keyfiyyət təminatı	QUALITY_ASSURE	Proseslərin statistik məhsullara qoyulmuş tələbləri ödəyəcəyinə əminlik üçün nümayiş etdirilə bilən, həyata keçirilmiş bütün sistemə fəaliyyətlər. Ümumi keyfiyyətin təminatı quruluşuna hiperlinkin verilməsi və müəyyən sahənin keyfiyyət təminatı fəaliyyətlərinin necə həyata keçirildiyinin qısa təsviri (ən yaxşı təcrübələrdən istifadə, keyfiyyət yoxlamaları, özünüqiymətləndirmə, uyğunluq monitorinqi və s.).
11.2	Keyfiyyət qiymətləndirilməsi	QUALITY_ASSMNT	Standart keyfiyyət meyarları əsasında məlumatların keyfiyyətinin ümumi qiymətləndirilməsi. Statistik məhsulların ümumi keyfiyyətinin keyfiyyət qiymətləndirilməsinin əsas güclü tərəfləri və mümkün keyfiyyət çatışmazlıqları barəsində yekun çıxarmaqla təmin edilməsi. Keyfiyyət aspektləri arasında hər hansı bir seçim,

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			eləcə də planlaşdırılmış keyfiyyət yaxşılaşdırmaları qeyd edilə bilər. Əsas istinad: "Azərbaycan Respublikasının rəsmi statistika sistemində keyfiyyətin təmin olunmasının milli baza prinsipləri" (2013).
12	Aktuallıq	RELEVANCE	Statistik məlumatların istifadəçilərinin cari və potensial tələbatlarının ödənilməsi dərəcəsidir. Bu, tələb olunan bütün statistikanın istehsal olunduğundan və istifadə olunan anlayışların (təriflər, təsnifatlar və s.) istifadəçi tələbatlarının əks etdirilməsi dərəcəsindən asılıdır.
12.1	İstifadəçi tələbatları	USER_NEEDS	İstifadəçilərin və onların statistik məlumatlara olan tələbatlarının təsviri. İstifadəçilərin təsnifatının və onların vaciblik dərəcəsinin, statistik məhsulları hansı məqsədlər üçün istediklərinin, həmçinin xüsusi diqqət yetirilən istifadəçilərin və məqsədlərinin göstərilməsi. Ödənilməmiş tələbatlar və bunun səbəblərinin qeyd olunması.
12.2	İstifadəçi məmnunluğu	USER_SAT	İstifadəçi məmnunluğunun müəyyən edilməsi tədbirləri. İstifadəçi fikirlərinin və rəylərinin toplanması üsulunun təsvir edilməsi. Həmçinin istifadəçi məmnunluğu ilə bağlı əsas nəticələrin (mövcuddursa, istifadəçi məmnunluğu indeksi) və istifadəçi məmnunluğuna dair ən sonuncu müşahidənin tarixinin göstərilməsi.
12.3	Dolğunluq	COMPLETENESS	Tələb olunan statistik məhsulların mövcudluq dərəcəsi. Müvafiq qaydalarla müqayisədə dolğunluq haqqında informasiyanın göstərilməsi.
13	Dəqiqlik və etibarlılıq	ACCURACY	Dəqiqlik: hesablamaların və ya qiymətlərin statistikanın ölçməli olduğu dəqiq və ya həqiqi dəyərlərə yaxınlığı. Etibarlılıq: ilk qiymətləndirilmiş dəyərin sonrakı qiymətləndirilmiş dəyərə yaxınlığı.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
13.1	Ümumi dəqiqlik	ACCURACY_OVERALL	Müəyyən məlumat dəsti və sahə ilə bağlı müxtəlif komponentləri ümumiləşdirən dəqiqliyin qiymətləndirilməsi. Xətalara əsas mənbələrinin icmalı və hər bir əsas göstəricinin kənarlaşma (qeyd və əhəmiyyətlik dərəcəsi) mümkünlüyünün kəmiyyət və keyfiyyət ifadəsində qiymətləndirilməsi təmin edilməlidir.
13.2	Seçmə xətası	SAMPLING_ERR	Məcmunun yalnız altdəsti sadalandığı səbəbindən, məcmu dəyəri və təsadüfi seçmə nəticəsində alınan qiymətin arasındakı fərq hissəsi. Ehtimal seçmə istifadə edilirsə, dəqiqlik üzrə qiymətlər və standart xətalara və ya etibarlılıq intervalları formasında təmin edilməlidir. Cavabsızlığın, yanlış təsnifləşdirmənin düzəldilməsi və kənarlaşmalar kimi digər şübhəli mənbələrin işlənməsi qeyd edilməlidir. Qeyri-ehtimal seçmə istifadə edilirsə, statistika sahəsinin məsul şəxsi tərəfindən dəqiqlik üzrə qiymətlər, bu qiymətləndirmə üçün cəlb edilmiş istinad modelin əsaslandırılması və seçmə kənarlaşmaları haqqında qısa müzakirə təmin edilməlidir.
13.3	Qeyri-seçmə xətası	NONSAMPLING_ERR	Müşahidə qiymətlərinin seçmə tərəddüdünə aid edilməyən xətası. Aşağıda sadalananlarla əlaqəli qeyri-seçmə xətalalarının və kənarlaşma risklərinin kəmiyyət qiymətləndirməsinin təmin edilməsi: <ul style="list-style-type: none"> - əhatəetmədən artıq, əhatəetmədən kiçik və müxtəlif siyahılı; - uyğun olan yerdə müşahidə aləti, respondent və intervüyer; - vahidin cavabı (cavabsızlığı), həmçinin cavabsızlığın səbəbləri və cavabsızlığın azaldılması üçün tədbirlər; - əsas dəyişənlər üçün sualın cavabsızlığı; - uyğun olan yerdə məlumatların redaktəsi, kodlaşdırılması və imputasiya; - qiymətləndirmədə istifadə olunan

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			xüsusi modellər. Xətalardan müxtəlif növlərini azaltmaq üçün görülmüş tədbirlər həmçinin təmin edilə bilər.
14	Vaxtlı-vaxtında olma və tam vaxtında yerinə yetirmə	TIMELINESS_PUNCT	Statistik məhsulların vaxtlı-vaxtında olması, öyrənilən hadisə ilə onlar haqqında statistik məlumatın əldə oluna bilməsi arasında olan müddətdir və burada əsas məqsəd məlumatların müəyyən edilmiş dövrilikdə və vaxtda yayıldığını sübut etməkdir.
14.1	Vaxtlı-vaxtında olma	TIMELINESS	Statistik məhsulların mövcudluğu və onların izah etdiyi hadisə, proses arasında vaxt uzunluğu. İllik və ya daha qısa dövrlü nəşrlər üçün hər bir yayılmış məlumatın orta istehsal vaxtının təmin edilməsi.
14.2	Tam vaxtında yerinə yetirmə	PUNCTUALITY	Məlumatların faktiki təqdim edilməsi və təqdimetmənin planlaşdırılmış vaxtı arasındakı aralıq vaxt. İllik və ya daha qısa dövrlü nəşrlər üçün aşağıdakıların təmin edilməsi: - cədvəldə qeyd edilmiş nəşrlərin tarixlərinə əsasən vaxtında təqdim edilmiş nəşrlərin faizi; - gecikmiş nəşrlərin səbəblərinin izahı.
15	Uyğunluq (əlaqələndirmə) və müqayisəlilik		Müxtəlif üsullarla və müxtəlif məqsədlər üçün statistik məlumatların etibarlı birləşdirilməsi mümkündür. Statistikanın coğrafi sahə və ya vaxt üzrə müqayisəsində fərqlilik təsirinin tətbiq edilən anlayışlara, ölçü vasitələrinə və prosedurlara nisbətə ölçülməsi.
15.1	Coğrafi müqayisəlilik	COMPAR_GEO	Coğrafi sahələr arasında statistikanın müqayisəlilik dərəcəsi. Ölkələr və yaxud regionlar arasında müqayisəliliyin hər hansı bir problemini təsvir edin. Problemlərin səbəblərinin, həmçinin xətalardan əsas mənbələrinin təsirinin əhəmiyyətli dərəcəsinin təsvir edilməsi. Beynəlxalq anlayışlar və təriflərlə ziddiyyətlərə dair informasiya daxil edilməlidir. "Güzcü" statistikasının təsvir edilməsi.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
15.2	Vaxt üzrə müqayisəlilik	COMPAR_TIM	Statistikanın vaxt üzrə müqayisəlilik və ya uyğunluq dərəcəsi. Müqayisəli dinamika sırasının uzunluğu, sıralarında fasilələr olan hesabat dövrləri, fasilələrin səbəbləri və onların işlənməsi haqqında informasiyanın təmin edilməsi.
15.3	Sahələrarası uyğunluq	COHER_X_DOM	Statistik məlumatların digər statistik mənbələrdən və ya statistika sahələrindən əldə edilənlərlə uyğunluq dərəcəsi. Sözügedən statistik məhsulların digər əlaqəli statistik məhsullarla fərqlərinin izah edilməsi. Həmçinin fərqlərin təsirinin əhəmiyyətli dərəcəsinin qiymətləndirilməsi.
15.4	Daxili uyğunluq	COHER_INTERNAL	Verilmiş məlumat dəstində statistik məlumatların uyğunluq dərəcəsi. Sözügedən məlumat dəstində statistik məlumatların uyğunsuzluğu və belə nəticələrin nəşr edilməsi səbəblərinin izah edilməsi.
16	Xərc və yük	COST_BURDEN	Xərc statistik məhsulun toplanması və istehsalı ilə, yük isə respondentlərlə əlaqəlidir. Statistik məlumatların istehsal xərclərinin və respondentlərə düşən yükün qısa təsviri (ümumilikdə istifadə edilmiş vaxt). Yükün azaldılması ilə əlaqəli məqsədlərin və tədbirlərin əlavə olaraq təmin edilməsi.
17	Məlumatların dəqiqləşdirilməsi	DATA_REV	İctimaiyyətə yayımlanan statistik məlumatların dəyərində hər hansı bir dəyişiklik.
17.1	Məlumatların dəqiqləşdirilməsi siyasəti	REV_POLICY	İlkin məlumatların toplanması və daha sonra dəqiqləşdirilməsi üzrə yayılan məlumatların şəffaflığının təminatına yönəldilmiş siyasət. Təşkilata və yayılmış məlumatlara dair qəbul edilmiş ümumi dəqiqləşdirmə siyasətinin təsvir edilməsi.
17.2	Məlumatların dəqiqləşdirilməsi təcrübəsi	REV_PRACTICE	Məlumatların dəqiqləşdirilməsi təcrübəsi haqqında informasiya. Planlaşdırılmış əsas dəqiqləşdirmələrin,

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			eləcə də onların gözlənilən orta həcmnin təsvir edilməsi. Lazım olduqda ən kiçik dəqiqləşdirmələrin də təsvir edilməsi.
18	Statistik emal	STAT_PROCESS	
18.1	İlkin məlumatlar	SOURCE_TYPE	Statistik məlumatların ümumiləşdirilməsi üçün istifadə olunan emal edilməmiş məlumatların komponentləri və xüsusiyyətləri. Məlumat dəstinin müşahidələrə və ya inzibati məlumat mənbələrinə əsaslanmasının qeyd edilməsi. Seçmə müşahidələr istifadə olunursa seçmə xüsusiyyətləri həmçinin qeyd edilməlidir (məs., seçmənin ümumi və xalis həcmi, seçmə layihəsinin nümunəsi, hesabat sahəsi və s.). Əgər inzibati registrlər istifadə edilirsə, registrlərin təsviri verilməlidir (mənbə, il, əsas məqsəd, potensial çatışmazlıqlar və s.).
18.2	Məlumatların toplanması dövriliyi	FREQ_COLL	Mənbə məlumatlarının toplanması dövriliyi. Məlumatların toplanması tezliyi (aylıq, rüblük, illik, mütəmadi) qeyd edilməlidir.
18.3	Məlumatların toplanması	COLL_METHOD	Rəsmi statistik məlumatlar üçün məlumat yığılması üzrə sisteməlik proses. Respondentlərdən məlumatların yığılması metodu (məs., poçt vasitəsilə müşahidə, kompüter vasitəsi ilə şəxsi intervü (CAPI), onlayn müşahidə və s.) təsvir edilməlidir. Burada sorğu vərəqələrinin layihələndirilməsi və sınaqdan çıxarılması, intervüerlərin təlimi, cavabsızlığın monitorinqi üçün istifadə olunan metodlar təmin edilməlidir.
18.4	Məlumatlara nəzarət	DATA_VALIDATION	Məlumatların ümumiləşdirilməsinin nəticələrinin monitorinqi və statistik nəticələrin keyfiyyətinin təmin edilməsi prosesi. Mənbə məlumatlarının yoxlanması və nəzarəti prosedurları və bu nəzarət nəticələrinin monitorinqi və istifadəsi təsvir edilməlidir.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
18.5	Məlumatların ümumiləşdirilməsi	DATA_COMP	Verilmiş qaydalar toplusuna əsasən yeni məlumatların alınması üçün məlumat üzərində aparılan əməliyyatlar. Məlumatların ümumiləşdirilməsi prosesi (məs., məlumatların redaktəsi, impyutasiya, çəkilərin hesablanması, cavabsızlığın yoxlanması, düzəldilməsi və istifadə olunmuş model və s.) təsvir edilməlidir.
18.6	Düzəlişlər	ADJUSTMENT	Statistik məlumatların yerli və ya beynəlxalq standartlara uyğun olması üçün onların modifikasiya edilməsində və ya xüsusi məlumat dəstinin ümumiləşdirilməsi üçün məlumatların keyfiyyət fərqlərinin aradan qaldırılmasında işlənən prosedurlar. Məlumatların düzəlişi üçün istifadə olunan statistik prosedurlar (mövsümi düzəliş metodları, dinamika sırasının bölünməsi və ya digər oxşar metodlar). Əsas istinad: "Mövsümi düzəlişlərin aparılmasına və Demetra proqramından istifadə"yə dair metodoloji vəsait və Biznes statistikasına üzrə statistik idarəetmə sistemində dair mövcud prosesin metodoloji konsepsiyası, Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin 25 iyul 2011-ci il tarixli, 30/14 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir.
19	Şərh	COMMENT_DSET	Məlumatlara və ya metaməlumatlara əlavə edilə bilən təsvirli əlavə mətn.

**Avropa Statistika Sisteminin keyfiyyət
məruzəsi strukturunun standartı
(ESQRS 2.0)**

Madde	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
1	Əlaqə	CONTACT	Məlumat və ya metaməlumatların əldə edilməsi üçün fərdi və ya təşkilati əlaqə məlumatları.
1.1	Təşkilat	CONTACT_ORGANISATION	Təşkilatın tam adı.
1.2	Təşkilatın məsul struktur bölməsi	ORGANISATION_UNIT	Metaməlumatlar dəstinə məsul bölmənin adı (bölmənin nömrəsi də daxil edilə bilər).
1.3	Əlaqə üçün məsul şəxs	CONTACT_NAME	Məlumat və ya metaməlumatlara dair əlaqə saxlanılan məsul şəxsin adı.
1.4	Əlaqə üçün məsul şəxsin vəzifəsi	CONTACT_FUNCT	Əlaqə saxlanılan məsul şəxsin vəzifəsi, texniki məsuliyyət sahəsi (məs., "metodologiya", "məlumat bazasının idarə olunması" və ya "yayıma" sahələri).
1.5	Əlaqə üçün məsul şəxsin poçt ünvanı	CONTACT_MAIL	Məlumat və ya metaməlumatlar üçün əlaqə saxlanılan məsul şəxsin poçt ünvanı.
1.6	Əlaqə üçün məsul şəxsin e-poçtu	CONTACT_EMAIL	Məlumat və ya metaməlumatlar üçün əlaqə saxlanılan məsul şəxsin e-poçtu.
1.7	Əlaqə üçün məsul şəxsin telefon nömrəsi	CONTACT_PHONE	Məlumat və ya metaməlumatlar üçün əlaqə saxlanılan məsul şəxsin telefon nömrəsi.
1.8	Əlaqə üçün məsul şəxsin faks nömrəsi	CONTACT_FAX	Məlumat və ya metaməlumatlar üçün əlaqə saxlanılan məsul şəxsin faks nömrəsi.
2	Statistik təqdimat	STAT_PRES	
2.1	Məlumatların izahı	DATA_DESCR	Yayılmış məlumat və göstəricilərlə əlaqəsi olan məlumat dəstinin əsas xüsusiyyətlərinin asan başa düşülən tərzdə təsviri. Bu qısa təsvir istifadəçilər tərəfindən dərhal və asan başa düşülməlidir.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
2.2	Təsnifat sistemi	CLASS_SYSTEM	Obyektlərin ümumi xüsusiyyətləri əsasında qruplara bölünməsi və ya təsnifləşdirilməsi. Məlumat dəsti üçün istifadə olunmuş bütün təsnifatların (ətraflı adları ilə) sadalanması.
2.3	Əhatə edilən sektor	COVERAGE_SECTOR	Rəsmi statistikanın əhatə etdiyi əsas iqtisadi və ya digər sahələr. Məlumat dəstinin əhatə etdiyi əsas iqtisadi və ya digər sektorların göstərilməsi.
2.4	Statistik anlayışlar və təriflər	STAT_CONC_DEF	Göstəricilərin tərifləri və növləri sadalanmalı, həmçinin beynəlxalq standartlarla ziddiyyətlər üzrə hər hansı bir informasiya da olduğu halda göstərməlidir.
2.5	Statistik vahid	STAT_UNIT	İnformasiyası araşdırılmış və nəticə etibarlı ilə statistik məlumatları tərtib edilmiş obyekt. Statistik müşahidənin əsas vahidləri sadalanmalıdır. Bu müşahidə vahidləri (məs., müəssisə, ərazi vahidi, şəxsi ev təsərrüfatları və s.) statistik müşahidənin əsasında istifadə olunmuş hesabat vahidlərindən fərqli ola bilər.
2.6	Statistik məcmu	STAT_POP	Hər hansı mühüm münasibətlərə (adambaşına müxtəlif gəlirlərlə ev təsərrüfatları; işəməz əmək haqqı alan işçilər; kiçik biznes müəssisələrinin məcmusu və s.) oxşar, amma statistik ölçmənin predmetini əks etdirən dəyişkən əlamətlərə malik olan obyektlər, hadisələr çoxluğu. Adamların, obyektlərin və ya hadisələrin müəyyən edilmiş sinfinin ümumi sayı, məcmusu və ya toplusu. Məlumat dəstinin aid olduğu baş statistik məcmunu (bir və ya artıq), yeni məlumatları araşdırılmalı olan məcmunu təsvir edin.
2.7	İstinad zonası	REF_AREA	Ölçülmüş statistik məsələnin aid olduğu ölkə və ya coğrafi zona. Yayılmış məlumat dəsti ilə əhatə olunmuş ölkə, region və aqreqatlar.

Madde	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
2.8	Vaxt əhatəliyi	COVERAGE_TIME	Məlumatları mövcud olan vaxt uzunluğu. Məlumat dəsti ilə əhatə olunmuş vaxt dövrləri təsvir edilməlidir (yeni məlumat dəstinin yayıldığı vaxt uzunluğu, məs., 1985-ci ildən 2006-cı ilə qədər müəyyən illik məlumatlar).
2.9	Baza dövrü	BASE_PER	Baza indeksi kimi istifadə olunan və ya sıraların daimi istinad edildiyi vaxt dövrü. Baza indeksi kimi istifadə edilən və ya dinamika sıralarının istinad edildiyi vaxt dövrü təsvir edilməlidir (məs., müəyyən illik məlumatlar üçün baza ili 2000-ci il).
3	Statistik emal	STAT_PROCESS	
3.1	İlkin məlumatlar	SOURCE_TYPE	Aqreqat statistik göstəricilərin tertibi üçün istifadə olunan ilkin məlumatların komponentləri və xüsusiyyətləri. Məlumatların mü-şahidələrə və ya inzibati məlumat mənbələrinə əsaslanmasının qeyd edilməsi. Seçmə müşahidələr istifadə olunursa seçmə xüsusiyyətləri həmçinin qeyd edilməlidir (məs., seçmənin ümumi və xalis həcmi, seçmə layihəsinin nümunəsi, hesabat sahəsi və s.). Əgər inzibati registrlər istifadə edilirsə, registrlərin təsviri verilməlidir (mənbə, il, əsas məqsəd, potensial çatışmazlıqlar və s.).
3.2	Məlumatların toplanması dövriliyi	FREQ_COLL	Mənbə məlumatlarının toplanması dövriliyi. Məlumatların toplanması tezliyi (aylıq, rüblük, illik, mütəmadi) qeyd edilməlidir.
3.3	Məlumatların toplanması	COLL_METHOD	Rəsmi statistik məlumatlar üçün məlumat yığılması üzrə sisteməlik proses. Respondentlərdən məlumatların yığılması metodu (məs., poçt vasitəsilə müşahidə, kompüter vasitəsi ilə şəxsi interviü (CAPI), onlayn müşahidə və s.) təsvir edilməlidir. Burada sorğu vərəqələrinin layihələndirilməsi və sınaqdan çıxarılması, interviüerlərin təlimi, cavabsızlığın monitorinqi üçün istifadə olunan metodlar təmin edilməlidir.

Madde	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
3.4	Məlumatlara nəzarət	DATA_VALIDATION	Məlumatların işlənməsinin (kompilyasiyası nəticələrinin) monitorinqi və statistik nəticələrin keyfiyyətinin təmin edilməsi prosesi. Mənbə məlumatlarının yoxlanması və nəzarəti prosedurları və bu nəzarət nəticələrinin monitorinqi və istifadəsi təsvir edilməlidir.
3.5	Məlumatların kompilyasiyası	DATA_COMP	Verilmiş qaydalar toplusuna əsasən yeni məlumatların alınması üçün məlumat üzərində aparılan əməliyyatlar. Məlumatların işlənməsi (kompilyasiyası) prosesi (məs., məlumatların redaktəsi, imputasiya, çəkirlərin hesablanması, cavabsızlığın kalibrlənməsi, düzəldilməsi və istifadə olunmuş model və s.) təsvir edilməlidir.
3.6	Düzəlişlər	ADJUSTMENT	Statistik məlumatların yerli və ya beynəlxalq standartlara uyğun olması üçün onların modifikasiya edilməsində və ya xüsusi məlumatların keyfiyyət fərqlərinin aradan qaldırılmasında işlənən prosedurlar. Məlumatların düzəlişi üçün istifadə olunan statistik prosedurlar (mövsümi düzəliş metodları, dinamika sırasının bölünməsi və ya digər oxşar metodlar). Əsas istinad: "Mövsümi düzəlişlərin aparılmasına və Demetra proqramından istifadə"yə dair metodoloji vəsait və Biznes statistikasına üzrə statistik idarəetmə sistemində dair mövcud prosesin metodoloji konsepsiyası, Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin 25 iyul 2011-ci il tarixli, 30/14 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir.
4	Keyfiyyətin idarə olunması	QUALITY_MGMT	Struktur bölmədə statistik məhsulların və proseslərin keyfiyyətinin idarə olunması üçün mövcud olan sistemlər və quruluşlar. Struktur bölmədə istifadə olunan keyfiyyətin idarə olunması sisteminin qısa təsviri (EFQM, İSO və s.).

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
4.1	Keyfiyyət təminatı	QUALITY_ASSURE	Proseslərin statistik məhsullara qoyulmuş tələbləri ödəyəcəyinə əminlik üçün nümayiş etdirilə bilən, həyata keçirilmiş bütün sisteməlik fəaliyyətlər. Ümumi keyfiyyətin təminatı quruluşuna hiperlinkin verilməsi və müəyyən sahənin keyfiyyət təminatı fəaliyyətlərinin necə həyata keçirildiyinin qısa təsviri (ən yaxşı təcrübələrdən istifadə, keyfiyyət yoxlamaları, özünüqiymətləndirmə, uyğunluq monitorinqi və s.).
4.2	Keyfiyyət qiymətləndirilməsi	QUALITY_ASSMNT	Standart keyfiyyət meyarları əsasında məlumatların keyfiyyətinin ümumi qiymətləndirilməsi. Statistik məhsulların ümumi keyfiyyətinin keyfiyyət qiymətləndirilməsinin əsas güclü tərəfləri və mümkün keyfiyyət çatışmazlıqları barəsində yekun çıxarmaqla təmin edilməsi. Keyfiyyət aspektləri arasında hər hansı bir seçim, eləcə də planlaşdırılmış keyfiyyət yaxşılaşdırmaları qeyd edilə bilər. Əsas istinad: "Azərbaycan Respublikasının rəsmi statistika sistemində keyfiyyətin təmin olunmasının milli baza prinsipləri" (2013).
5	Aktuallıq	RELEVANCE	Statistik məlumatların istifadəçilərinin tələbatının mövcud məlumatlara ödənilməsi dərəcəsidir. İstehsal və istehlak olunan statistik anlayışlara (təriflər, təsnifatlar və s.) tələbatın ödənilməsi dərəcəsi.
5.1	İstifadəçi tələbatları	USER_NEEDS	İstifadəçilərin statistik məlumatlara olan tələbatlarının təsviri. İstifadəçilərin təsnifatının və onların vaciblik dərəcəsinin, statistik məhsulları hansı məqsədlər üçün istədiklərinin, həmçinin xüsusi diqqət yetirilən istifadəçilərin və məqsədlərinin göstərilməsi. Ödənilməmiş tələbatlar və bunun səbəblərinin qeyd olunması.

Madde	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
5.2	İstifadəçi məmnunluğu	USER_SAT	İstifadəçi məmnunluğunun müəyyən edilməsi. İstifadəçi rəylərinin toplanması üsulunun təsvir edilməsi. Həmçinin istifadəçi məmnunluğu ilə bağlı nəticələrin (mövcuddursa, istifadəçi məmnunluğu indeksi) və istifadəçi məmnunluğuna dair ən sonuncu müşahidənin tarixinin göstərilməsi.
5.3	Dolğunluq	COMPLETENESS	Tələb olunan statistik məhsulların mövcudluq dərəcəsi. Müvafiq qaydalarla müqayisədə dolğunluq haqqında informasiyanın göstərilməsi.
5.3.1	Məlumatların dolğunluğu - nisbət	COMPLETENESS_RATE	Mövcud məlumatların həcmnin tələb olunan məlumatların (sütun-sətir) həcminə nisbəti.
6	Dəqiqlik və etibarlılıq	ACCURACY_RELIABILITY	Dəqiqlik: hesablamaların və ya qiymətləndirmələrin dəqiqliyə və ya həqiqi göstəriciyə yaxınlığı. Etibarlılıq: ilkin göstəricinin sonradan qiymətləndirilmiş göstəriciyə yaxınlığı.
6.1	Ümumi dəqiqlik	ACCURACY_OVERALL	Əsas məlumatların dəqiqliyinin qiymətləndirilməsi. Məlumatların əsas komponentlərinin icmalı və əsas göstəricilərin kənarlaşma (qeyd və əhəmiyyətlik dərəcəsi) səviyyəsinin kəmiyyət və keyfiyyətə qiymətləndirilməsi.
6.2	Seçmə xətası	SAMPLING_ERR	Baş məcmunun statistik vahidlərinin seçmə əlaməti göstərici ilə təsadüfi seçmə nəticəsində alınan statistik vahidlərin seçmə əlaməti üzrə göstəriciləri arasındakı fərq. Ehtimallı seçmə istifadə edilirsə dəqiqlik göstəriciləri, standart xətalər və ya etibarlılıq intervalları verilməlidir. Cavabsızlıq, təsnifləşdirmənin düzəldilməsi və kənarlaşmalar qeyd edilməlidir. Qeyri-ehtimallı seçmə istifadə edilirsə, statistika sahəsinin məsul şəxsi tərəfindən dəqiqlik üzrə göstəricilər, bu göstəricilərin qiymətləndirilməsi üçün istifadə olunan modelin əsaslandırılması və seçmə xətaləri haqqında qısa məlumat verilməlidir.

Madde	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
6.2.1	Seçmə xətası - göstəricilər	SAMPLING_ERR_IND	Seçilmiş nümunələrin göstəricilərinin dəqiqliyinin müəyyən edilməsi üçün kənarlaşmaların qiymətləndirilməsi.
6.3	Qeyri-seçmə xətası	NONSAMPLING_ERR	Müşahidə vahidlərinin seçmə xətasına aid edilməyən xətası.
6.3.1	Əhatəetmə xətası	COVERAGRE_ERR	Baş məcmu ilə seçilmiş məcmunun seçmə əlaməti üzrə xətası (orta kəmiyyət, standart xəta və s.).
6.3.1.1	Artıq əhatəetmə - nisbət	OVERCOVERAGE_RATE	Nəzərdə tutulandan artıq əhatə dərəcəsi (faizi).
6.3.1.2	Ümumi vahidlər - nisbət	COMMON_UNIT_SHARE	İnzibati mənbələrdəki (registrdəki) mövcud vahidlərin müşahidə ilə əhatə olunan vahidlərin sayına nisbəti (müşahidənin əhatə dairəsini müəyyən edir).
6.3.2	Ölçülmə xətası	MEASUREMENT_ERR	Məlumatların (rəqəmlərin) hesablanması və oxunuşu, redaktəsi zamanı xətalər.
6.3.3	Respondentə aid olmayan xəta	NONRESPONSE_ERR	Sorğuya cavab verməyən, lakin redaktə olunmuş məlumatların (buraxılmayan) miqdarının ümumi məlumatların miqdarına nisbəti.
6.3.3.1	Cavab verməyən respondentlər - nisbət	UNIT_NONRESPONSE_RATE	Cavab verməyən respondentlərin ümumi respondentlərin sayına nisbəti.
6.3.3.2	Bəndlər üzrə cavab verməyən respondentlər - nisbət	ITEM_NONRESPONSE_RATE	Sorğu vərəqəsi üzrə cavab verilməyən sualların ümumi sualların sayına nisbəti.
6.3.4	Emal xətası	PROCESSING_ERR	Məlumatların emalı zamanı buraxılmış xətalər.
6.3.4.1	İmputasiya (Şerti hesablama) - nisbət	IMPUTATION_RATE	Buraxılmış, lakin şərti hesablanmış (doldurulmamış) göstəricilərin miqdarının ümumi göstəricilərin miqdarına nisbəti.
6.3.5	Modelin tətbiqində xəta	MODEL_ASSUMP_ERR	Seçmə müşahidəsinin göstəricilərinin qiymətləndirilməsi zamanı istifadə olunan modellərin xüsusiyyətindən (spesifikliyindən) irəli gələn xətalər.

Madde	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
6.4	Mövsümi düzəlişlər	SEASONAL_ADJ	Dinamik sıralar üzrə mövsümi təsirləri nəzərə almaq üçün istifadə olunan statistik texnika.
6.5	Məlumatların dəqiqləşdirilməsi siyasəti	REV_POLICY	İlkin məlumatların tertibi, yoxlanması və məlumatların şəffaflığı üçün aparılan siyasət. Təşkilata və yayılmış məlumatlara dair qəbul edilmiş ümumi təftiş (yoxlama) siyasəti.
6.6	Məlumatların dəqiqləşdirilməsi təcrübəsi	REV_PRACTICE	Məlumatların yoxlanması təcrübəsinə dair informasiya. Planlaşdırılmış yoxlamalar və onların gözlənilən orta həcmnin təsviri. Lazım olduqda ən kiçik yoxlamaların təsvir edilməsi.
6.6.1	Məlumatların yoxlanması - orta ölçüsü	DATA_REV_AVGSIZE	Əsas göstəricilərin yoxlanmasının orta müddəti. "Düzəliş" əsas göstəricilərin sonrakı və əvvəlki (yoxlanması) qiymətləri arasında fərq kimi müəyyən edilir.
7	Vaxtli-vaxtında olma və tam vaxtında yerinə yetirmə	TIMELINESS_PUNCT	Statistik məhsulların operativliyini göstərən, yeni hadisənin baş verməsi ilə onun öyrənilməsi arasında olan müddətdir. Əsas məqsəd məlumatların müəyyən edilmiş dövrilikdə və vaxtda yayılmasıdır.
7.1	Vaxtli-vaxtında olma	TIMELINESS	Mövcud statistik məlumatların təsvir olunan hadisənin baş verməsi (vaxtı) arasında müddəti ifadə edir. İllik və ya daha qısa dövrlü nəşrlər üçün hər bir yayılmış məlumatın orta istehsal vaxtı.
7.1.1	İlkin məlumatların alınması ilə ilk nəticələrin hazır olma vaxtı arasındakı laq (vaxt)	TIMELAG_FIRST	İlkin məlumatların toplanması ilə nəticələrin nəşrinə qədər olan günlərin sayı.
7.1.2	Hesabat dövrünün sonu və son nəticələrin tarixi arasında aralıq vaxt	TIMELAG_FINAL	Hesabat dövrünün sonuncu günündən son nəticələrin nəşrinə qədər günlərin sayı.
7.2	Tam vaxtında yerinə yetirmə	PUNCTUALITY	Məlumatların faktiki təqdim edilməsi ilə faktiki təqdim etmə vaxtı arasındakı aralıq vaxt.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
7.2.1	Tam vaxtında yerinə yetirmə - çatdırılma və nəşr	PUNCTUALITY_RELEASE	Məlumatların planda nəzərdə tutulmuş nəşr tarixi ilə faktiki nəşr tarixi arasındakı günlərin sayı.
8	Uyğunluq və müqayisəlilik		Müxtəlif üsullarla və müxtəlif məqsədlər üçün statistik məlumatların birləşdirilməsi mümkünlüyü və statistikanın ərazi (region) və ya vaxt üzrə müqayisəsində fərqlilik olan anlayışlara, ölçü vahidlərinə və prosedurlara nisbətə ölçülməsi. Statistikanın ərazi (region) və ya vaxt üzrə müqayisəsində fərqlilik olan anlayışlara, ölçü vahidlərinə və prosedurlara nisbətə ölçülməsi.
8.1	Coğrafi müqayisəlilik	COMPAR_GEO	Ərazilər (regionlar) arasında statistikanın müqayisəlilik dərəcəsi. Ölkələr və yaxud regionlar arasında müqayisəliliyin hər hansı bir problemini təsvir edin. Problemlərin səbəblərinin, həmçinin xətlərin əsas mənbələrinin təsvir edilməsi. Beynəlxalq anlayışlar və təriflərlə ziddiyyətlərə dair informasiya daxil edilməlidir.
8.1.1	Statistikanın güzgü axınının assimetriyası - əmsal	ASYMMETRY_COEFF	Daxil olan və çıxan informasiyanın orta həcmnin (miqdarının) bir neçə ölkə arasında müqayisəsi (mütləq və nisbi fərq).
8.2	Vaxt üzrə müqayisəlilik	COMPAR_TIME	Statistikanın vaxt üzrə müqayisəlilik və ya uyğunluq dərəcəsi. Müqayisəli dinamika sırasının uzunluğu, sıralarında fasilələr olan hesabat dövrləri, fasilələrin səbəbləri və onların işlənməsi haqqında informasiyanın təmin edilməsi.
8.2.1	Müqayisəli dinamika sıralarının uzunluğu	COMPAR_LENGTH	Dinamika sıralarının sonuncu fasilədən sonrakı dövrlərinin sayı.
8.3	Sahələrarası uyğunluq	COHER_X_DOM	Digər statistik mənbələrdən və ya statistika sahələrindən əldə edilən statistik məlumatların uyğunluq dərəcəsi. Sözügedən statistik məlumatların digər əlaqəli statistik məhsullarla fərqlərinin izah edilməsi.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			Həmçinin fərqlərin əhəmiyyətlik dərəcəsinin qiymətləndirilməsi.
8.4	Uyğunluq - sub illik və illik statistika	COHER_FREQSTAT	Müxtəlif tezlikli statistik məlumatların uyğunluq dərəcəsi.
8.5	Uyğunluq - Milli Hesablar	COHER_NATAccounts	Statistik məlumatların Milli Hesablarla uyğunluq dərəcəsi.
8.6	Daxili uyğunluq	COHER_INTERNAL	Verilmiş məlumat massivində statistik məlumatların uyğunluq dərəcəsi. Sözügedən məlumat dəstində statistik məlumatların uyğunsuzluğu və belə nəticələrin nəşr edilməsi səbəblərinin izah edilməsi.
9	Bərabər giriş və aydınlıq	ACCESSIBILITY_CLARITY	Məlumatların əldə olunması, istifadəsi və şərh edilməsi üçün istifadəçilər tərəfindən tələb olunan şərtlər.
9.1	Mətbu məlumat	NEWS_REL	Məlumatlarla əlaqələndirilmiş mütəmadi və xüsusi mətbu məlumat. Sözügedən məlumat dəsti ilə əlaqələndirilmiş mütəmadi və xüsusi mətbu məlumatların təsvir edilməsi.
9.2	Nəşrlər	PUBLICATIONS	İctimaiyyətə təqdim olunan mütəmadi və xüsusi nəşrlər. Həmin məlumatları əks etdirən nəşrlərin qısa təsvir edilməsi.
9.3	Onlayn məlumat bazası	ONLINE_DB	Yayılmış məlumatlara girişi mümkün edən onlayn məlumat bazaları haqqında informasiya. Sözügedən məlumat dəsti üçün mövcud olan onlayn məlumat bazasının təsvir edilməsi. Bura veb saytda nəşr edildiyi kimi sahə adları daxildir.
9.3.1	Məlumat cədvəlləri - müraciətlər	DATATABLE_CONSULT	Statistik sahələr üçün nəzərdə tutulmuş müddət üzrə (qrafikdə) məlumatlara müraciətlərin sayı.
9.4	Mikroməlumatlara giriş	MICRO_DAT_ACC	Mikroməlumatların yayılıb-yayılmadığı haqqında informasiya. Mikro-məlumatların əldə edilməsi formalarının təsvir edilməsi (məs., tədqiqatçılar üçün). Həmçinin mikroməlumatların anonimləşdirmə qaydalarının təsvir edilməsi.

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
9.5	Digər	DISS_OTHER	Məlumatların digər ən vacib yayımlarına istinadlar. Məlumatların digər yayılma vasitələrinin ən vaciblərinin təsvir edilməsi (məsələn, digər nəşrlərdə, siyasi sənədlərdə).
9.6	Metodologiya üzrə sənədlər	DOC_METHOD	İzahat və mövcud metodoloji sənədlərə dair istinadlar. Milli metaməlumat fayllarının mövcudluğunun, vacib metodoloji sənədlərin və ya digər vəsaitlərin qısa məzmununun təsvir edilməsi.
9.7	Keyfiyyət üzrə sənədlər	QUALITY_DOC	Keyfiyyətin idarə olunması və qiymətləndirilməsi üçün tətbiq edilən prosedurlar üzrə sənədlər. Keyfiyyət məruzələrinin və tədqiqatlarının mövcudluğunun təsvir edilməsi.
9.7.1	Metaməlumatların dolğunluğu - nisbət	METADATA_COMPLETE	Təqdim olunmuş metaməlumatların (miqdarının) tələb olan metaməlumatların cəminə (miqdarına) nisbəti.
9.7.2	Metaməlumatlar - müraciətlər	METADATA_CONSULT	Nəzərdə tutulmuş müddət üzrə statistikanın sahələrinə müraciətlərin sayı.
10	Xərc və yük	COST_BURDEN	Statistik məlumatların toplanması xərci və istehsalı, respondentlərin yükü. Statistik məlumatların istehsal xərclərinin və respondentlərə düşən yükün qısa təsviri (ümumilikdə istifadə edilmiş vaxt). Yükün azaldılması ilə bağlı görülmüş tədbirlər.
11	Məxfilik	CONF	Məlumatların icazəsiz açıqlanmasının səbəbi və ya müvafiq tərəflərin maraqlarına zərərli olma dərəcəsi. Sözügedən məlumat massivi üçün məxfiliyə aid mövcud qanunvericilik (və ya digər formal əsasnamə), cari məxfi məlumatların işlənməsi (həmçinin aqreqasiya edilmiş məlumatları nəzərə alaraq) təsvir edilməlidir.
11.1	Məxfilik siyasəti	CONF_POLICY	Fərdi məlumatların birbaşa və ya dolayı yolla icazəsiz açıqlanmasına

Maddə	Anlayışın adı	Anlayışın kodu	Təsvir (izahı)
			mane olan hüquqi tədbirlər və ya digər formal prosedurlar.
11.2	Məxfi məlumatların işlənməsi	CONF_DATA_TR	Statistik məxfiliyi təmin etmək və icazəsiz açıqlanmaya mane olmaq məqsədilə məlumatların işlənməsi üçün tətbiq edilən qaydalar. Statistik məxfiliyi nəzərə alaraq məlumatların işlənməsində tətbiq edilən qaydalar təsvir edilməlidir (məs., nəzarət altında yuvarlaqlaşdırma, bölmənin (elementin) gizlədilməsi, açıqlanan informasiyanın aqreqasiya edilməsi, aqreqasiya edilmiş məxfi məlumatlar üzrə aqreqasiya qaydaları, ayrı məlumatlarla əlaqəli əsas məxfilik və s.).
12	Şərh	COMMENT_DSET	Məlumatlara və ya metaməlumatlara əlavə edilə bilən təsvirli əlavə mətn.

**Məruzədə əhatə olunması tövsiyə olunan bir sıra
keyfiyyət göstəriciləri^{*)}**

Anlayışın adı	Keyfiyyət göstəriciləri
Bərabər giriş və aydınlıq	
Onlayn məlumat bazası	BA1. Məlumat cədvəlləri – müraciətlər: statistik sahələr üçün nəzərdə tutulmuş müddət üzrə məlumatlara qrafiklə göstərilmiş müraciətlərin sayı.
Metodologiya üzrə sənədlər	BA2. Metaməlumatlar – müraciətlər: nəzərdə tutulmuş müddət üzrə statistikanın sahələrinə müraciətlərin sayı. BA3. Metaməlumatların dolğunluğu – nisbət: təqdim olunmuş metaməlumatların (miqdarının) tələb olan metaməlumatların cəminə (miqdarına) nisbəti.
Aktuallıq	
Dolğunluq	A1. Məlumatların dolğunluğu - nisbət: mövcud məlumatların həcmnin tələb olunan məlumatların (sütun-sətir) həcminə nisbəti.
Dəqiqlik	
Seçmə xətası	D1. Seçmə xətası - göstəricilər: seçilmiş nümunələrin göstəricilərinin dəqiqliyinin müəyyən edilməsi üçün kənarlaşmaların qiymətləndirilməsi.
Qeyri-seçmə xətası	D2. Artıq əhatəetmə - nisbət: nəzərdə tutulandan artıq əhatə dərəcəsi (faiz), yəni baş məcmuya mənsub olmayan vahidlərin məcmu hüdudunda olması dərəcəsi. D3. Ümumi vahidlər - nisbət: inzibati mənbələrdəki (registrdəki) mövcud vahidlərin müşahidə ilə əhatə olunan vahidlərin sayına nisbəti (müşahidənin əhatə dairəsini müəyyən edir). D4. Cavab verməyən respondentlər - nisbət: cavab verməyən respondentlərin ümumi respondentlərin sayına nisbəti. D5. Bəndlər üzrə cavab verməyən respondentlər: sorğu vərəqəsi üzrə suallara cavab verməyən respondentlərin sualların cavablandırılması üçün təyin edilmiş respondentlərin ümumi sayına nisbəti. D7. İmputasiya əmsalı: buraxılmış, lakin şərti hesablanmış (doldurulmamış) göstəricilərin miqdarının ümumi göstəricilərin miqdarına nisbəti.
Məlumatların dəqiqləşdirilməsi təcrübəsi	D6. Məlumatların dəqiqləşdirilməsi - orta ölçü: əsas göstəricilərin yoxlanmasının orta müddəti. 'Düzəliş' əsas göstəricilərin sonrakı və əvvəlki (yoxlanması) qiymətləri arasında fərq kimi müəyyən edilir.

Vaxtlı-vaxtında olma və tam vaxtında yerinə yetirmə	
Vaxtlı-vaxtında olma	<p>V1. İlk məlumatların alınması ilə ilk nəticələrin hazır olma vaxtı arasındakı laq (vaxt): ilkin məlumatların toplanması ilə ilk nəticələrin nəşrinə qədər olan günlərin (həftələrin, ayların) sayı.</p> <p>V2. Hesabat dövrünün sonu və son nəticələrin tarixi arasında aralıq vaxt: hesabat dövrünün sonuncu günündən son nəticələrin nəşrinə qədər günlərin (həftələrin, ayların) sayı.</p>
Tam vaxtında yerinə yetirmə	V3. Tam vaxtında yerinə yetirmə: məlumatların faktiki təqdim edilməsi (nəşri) ilə öncədən elan edilmiş təqdim etmə (nəşr) vaxtı arasındakı günlərin sayı.
Uyğunluq və müqayisəlilik	
Coğrafi müqayisəlilik	UM1. Statistikanın güzgü axınının assimetriyası - əmsal: daxil olan və çıxan informasiyanın orta həcmnin (miqdarının) bir neçə ölkə arasında müqayisəsi (mütləq və nisbi fərq). Məs., xarici ticarət statistikasına üzrə müqayisə olunan göstəricilərdən idxal, ixrac göstəriciləri və s.
Vaxt üzrə müqayisəlilik	UM2. Müqayisəli dinamika sıralarının uzunluğu: dinamika sıralarının sonuncu fasilədən sonrakı arayış dövrlərinin sayı.

^{*)} *Prioritet keyfiyyət göstəriciləri qalın şriftlə verilmişdir.*

Ədəbiyyat

1. <http://dublincore.org/>
2. <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/sdmx/index.php/ReferenceMetadata>
3. <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:168:0050:0055:EN:PDF>
4. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/10186/6203776/ESMS-Structure-rev122014.xlsx/967ba715-b5cb-4f6e-9a7d-b205cc867d65>
5. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/10186/6203776/ESQRS-Structure-rev-122014.xlsx/8a1b2d61-ebff-45ae-ad16-f191ffb00ec2>
6. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/64157/4373903/SIMS-2-0-Revised-standards-November-2015-ESSC-final.pdf/47c0b80d-0e19-4777-8f9e-28f89f82ce18>

Mündəricat

Giriş	3
Vahid inteqrəedilmiş metaməlumatların strukturu (SİMS 2.0)	5
Avro-SDMX Metaməlumatlar Strukturu (ESMS 2.0)	22
Avropa Statistika Sisteminin keyfiyyət məruzəsi strukturunun standartı (ESQRS 2.0)	35
Məruzədə əhatə olunması tövsiyə olunan bir sıra keyfiyyət göstəriciləri.....	47
Ədəbiyyat	49